

Volnočasové aktivity žáků prvního a druhého stupně ZŠ

Lucie Červeňáková

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Institut mezioborových studií

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie Červeňáková**
Osobní číslo: **H128283**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Volnočasové aktivity žáků prvního a druhého stupně ZŠ**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na analýzu volnočasových aktivit žáků jedné konkrétní základní školy;
- na porovnání struktury volného času žáků z hlediska prvního a druhého stupně.

Cílem práce bude zjistit, jak tráví volný čas žáci prvního a druhého stupně ZŠ Vyškov.

Práce bude vycházet z kvantitativního paradigmatu, bude založená na dotazníkovém šetření, které bude zjišťovat volnočasové aktivity u žáků jedné konkrétní školy.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Hájek, B. **Pedagogické ovlivňování volného času**. Praha: Portál, 2008.

Hofbauer, B. **Děti, mládež a volný čas**. Praha: Portál, 2004.

Kraus, B. **Základy sociální pedagogiky**. Praha: Portál, 2008.

Petrusek, M. **Společnost naší doby**. Praha: Academia, 2011.

Sak, P. **Proměny české mládeže**. Praha: Petrklíč, 2000.

Sekot, A. **Sport a společnost**. Brno: Padio, 2003.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

4. prosince 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

29. dubna 2016

Ve Zlíně dne 4. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připoštl-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 24.2.2016

.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce se věnuje volnému času a volnočasovým aktivitám žákům prvního a druhého stupně.

V teoretické části jsou vymezeny pojmy děti, škola, volný čas, volnočasové aktivity, mladší školní věk, starší školní věk a pedagogický přístup k výchově ve volném čase a k volnému času samotnému.

Praktická část je u žáků provedena metodou dotazníku. Problematika volného času a volnočasových aktivit je podrobena analýze.

Výsledky, které byly v této práci zjištěny mohou být použity pro organizátory volnočasových aktivit.

Klíčová slova: volný čas, volnočasové aktivity, mladší školní věk, starší školní věk, faktory ovlivňující volný čas, možnosti trávení volného času, zájmová činnost.

ABSTRACT

The Bachelor thesis is dealing with free time and free time activities of children from primary and secondary school.

In the theoretic part of the thesis are defined terms children, school, free time, free time activities, primary school age, secondary school age and pedagogic approach to education in the free time and in the free time itself.

The practical part of the thesis is performed by using of student questionnaires. The issues of free time and free time activities are submitted to analysis.

The results that were discovered in this study, can be used for organisers of free time activities.

Key words: free time, free time activities, primary school age, secondary school age, factors affecting free time, possibilities of the spending free time, groups of the interests.

„Děkuji všem, kteří ovlivnili mé myšlení, dali mi odlišný pohled na svět a tím mě obohatili.“

V přímém vztahu s touto bakalářskou prací bych velmi ráda poděkovala svému vedoucímu práce panu doc. PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi při zpracování bakalářské práce poskytl.

„Žák není nádoba, kterou je třeba naplnit, ale pochoděň, kterou je třeba zapálit.“

(Aristoteles)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 OBLAST VOLNÉHO ČASU	11
1.1 VYMEZENÍ POJMŮ.....	12
1.1.1 Funkce volného času	14
1.2 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU	15
1.3 TEORIE VOLNÉHO ČASU	16
2 VOLNÝ ČAS DĚTÍ VČERA A DNES	18
2.1 HISTORICE VOLNÉHO ČASU	18
2.1.1 Historie volného času dětí a mládeže.....	19
2.2 MIMOŠKOLNÍ VÝCHOVA A ZÁJMOVÁ ČINNOST	22
2.3 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY NA VESNICÍCH A MEŠÍCH MĚSTECH	24
2.4 ORGANIZACE SOKOL	25
3 ZÁKLADNÍ ŠKOLA NÁDRAŽNÍ 5	28
3.1 HISTORIE A ZAMĚŘENÍ ŠKOLY	28
3.2 VONOČASOVÉ AKTIVITY NABÍZENÉ ŠKOLOU	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 VÝZKUM	35
4.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU, POUŽITÉ METODY	35
4.2 STANOVENÍ HYPOTÉZ	36
4.3 PREZENTACE VÝSLEDKŮ	37
4.4 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ.....	57
ZÁVĚR	60
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	62
SEZNAM DALŠÍCH ZDROJŮ	64
SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ	65
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	66
SEZNAM TABULEK	67
SEZNAM GRAFŮ	68
PŘÍLOHY	69
P1 – VZOR DOTAZNÍKU.....	69

ÚVOD

„ Volný čas je nejdůležitější částí našeho života.“ Diderot

Tato myšlenka francouzského filosofa a encyklopedisty platí především pro ty, kteří se teprve s časem, ať už časem volným nebo časem určeným k povinnostem, učí nakládat.

V tomto směru je čeká ještě dlouhá cesta a to, jaký bude její cíl, nezáleží pouze na nich samotných, ale také na nás ostatních, kteří jsme na této jejich cestě průvodci, rádci a společníky.

Těmito cestovateli jsou myšleny děti, zejména ty, absolvující povinnou školní docházku. V práci bude rozebrán jejich volný čas a jeho náplň ať už v rámci školních kroužků či ostatních mimoškolních aktivit.

V tomto věku je poměr času určený k povinnostem ku volnočasovým aktivitám nerovnoměrně rozvržen, je potřeba klást důraz a zřetel na podobu a kvalitu zájmové činnosti a náplň volného času.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je přiblížení problematiky trávení volného času žáků mladšího i staršího školního věku. Teoretickou část budu věnovat vymezení pojmů spojených s volným časem, funkci volného času a smysluplné využití volného času. Možnosti trávení volného času jak v rámci zájmových aktivit nabízených školou, ale také mimoškolní činnosti. Dále na možnosti výběru volnočasových aktivit žáky a na srovnání možností zájmových činností žáků žijících ve městě a na vesnici.

Praktická část bude vytvořena pro ověření si teoretických poznatků s praxí. Pro získání informací bude provedeno šetření na prvním i druhém stupni základní školy. Vhodnou metodou bude dotazník. Budu se opírat o kvantitativní výzkum s dominantní technikou dotazníku na to, jak žáci základní školy tráví svůj volný čas.

Dotazník bude vyhodnocen třemi metodami, pomocí tabulek, kde výsledky budou uvedeny jak číselně, tak i pomocí procentuálního vyjádření, pro lepší a snadnější zjistitelnost výsledku využiji i grafického znázornění a hlavně slovní vyjádření. Výsledky budu zpracovávat, jak pro odpovědi žáků čtvrtých tříd, tak pro žáky tříd osmých. Tabulky i grafy budou pro porovnání odpovědí jednotlivých ročníků uváděny vedle sebe a i následné komentáře se budou věnovat jak jednotlivým ročníkům, tak i porovnání.

Chtěla bych potvrdit nebo vyvrátit hypotézu, že žáci čtvrtých tříd tráví více volného času s rodiči, než žáci osmých tříd. Předmět zkoumání mé druhé hypotézy bude, zda má většina žáků svůj čas organizovaný. A třetí hypotéza poukáže na to, zda většina žáků považuje trávení svého volného času za smysluplné. Každá z hypotéz bude podložena minimálně odpověďmi ze dvou otázek.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OBLAST VOLNÉHO ČASU

Volný čas je doba, kterou máme každý sám pro sebe, a záleží jen na nás samotných, jak s ním naložíme a jak jej využijeme.

Je to ta část lidského života vymezená mezi časem pracovním (výkon povolání, školní docházka u dětí) a časem vázaným (biofyziologické potřeby, chod rodiny, provoz domácnosti, péči o děti a další nutné mimopracovní povinnosti).

Člověk má k dispozici ve svém volném čase činnosti sebeurčující a sebevytvářející, jsou to odpočinek a zábava, rozvoj zájmové sféry, zlepšení kvalifikace a účast na veřejném životě.

Hranicí mezi časem pracovním (někdy uváděn jako povinný) a vázaným je tzv. čas polovolný, pro který jsou charakteristické aktivity, které přináší radost a zároveň i praktický užitek (ruční práce, kutilství, zahrádkaření).¹

„Analýza zabývající se různými možnostmi „Jak zacházet s volným časem?“ ukazuje, že je možno jej spotřebovat, věnovat, spořit, nebo naopak promrhat. Čas lidského života včetně času volného je různě vnímán a členěn, měřen a využíván. Do hry vstupují četné způsoby, souvislosti a důsledky jeho realizace: „carpe diem“ („užijej dne“, tedy marnotratný přístup, který nepřihlíží k budoucnosti) i jeho protiklad, kterým je naopak důsledná ekonomie a cílevědomost uplatňovaná také v práci i osobním životě, urychlování či zpomalování průběhu volného času a jeho naplňování hodnotnou činností, nebo naopak jeho vyprazdňování nicneděláním.“²

Zvlášť u dětí je zapotřebí jejich volný čas organizovat, aby došlo v co největší míře k zúročení a k užítkování. Děti jsou ovlivněny vnitřními faktory, kde zde máme na mysli jejich vztah k aktivitám a institucím, a faktory vnějšími, kde hlavní roli hraje rodina, škola, vrstevnické skupiny a v neposlední řadě - byť s malou procentuální účastí jsou to hromadné sdělovací prostředky a informační technologie.

Volný čas provází člověka celý život a hraje v něm důležitou roli. V následující podkapitole volného času popíšeme jednotlivé pojmy, kde největší část budu věnovat pojům dětí a volnočasové aktivity.

¹HÁJEK, B., HOFBAUER B., PÁVKOVÁ J., *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy*, 1.vyd. Praha: Portál, 2008, s. 10 – 11

²HÁJEK, B., HOFBAUER B., PÁVKOVÁ J., *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy*, 1.vyd. Praha: Portál, 2008, s. 11

1.1 Vymezení pojmů

Dítě – je člověk v prvním období svého života. Dítětem je jedinec nacházející se v určitém věkovém rozmezí, které označujeme jako dětský věk.

Základní formální vymezení dítěte je vymezení jeho dětským věkem a základní obsahové vymezení dítěte je vymezení tím, co se v dětském věku odehrává, co jej odlišuje od jiných věků člověka.

Nejčastěji se setkáváme s rozlišením fází dětského věku, mládí (adolescence), dospělosti a stáří. Dětský věk je částí nejbouřlivějšího vývoje lidského života a z primárního pohledu je možné jej rozdělit na ranou, střední a pozdní fázi. Na základě různých specifik lze definovat dětský věk do devíti období a to: 1. prenatalní, kdy se jedinec utváří v matčině těle od chvíle početí, 2. období novorozenecké, po narození dítěte zhruba do věku třetího měsíce, 3. kojenecký věk, od třetího měsíce do jednoho roku života dítěte, 4. batolecí věk, od jednoho roku do tří let života dítěte, 5. předškolní období, od tří let do šesti let dítěte, 6. období nástupu do školy, kde se klade důraz či vyzdvihuje význam přechodu nebo-li zlomu, 7. období školního věku, které je rozděleno do tří fází, raného, středního a staršího školního věku a zahrnuje dobu věku od šesti do asi patnácti let, 8. pubescence, ta se překrývá se školním věkem a její vymezení je u každého jiné, 9. zakončení je adolescence, jejíž věkové rozmezí je od osmnácti do dvaceti let.

„Takhle je definováno dítě z pohledu jeho dětského věku. Další definicí dítěte je definice uvedená v Úmluvě o právech dítěte, která byla 20. listopadu 1989 přijata Valným shromážděním OSN a kde se praví, že „dítětem se rozumí lidská bytost mladší 18 let...“, tedy vlastně do dovršení plnoletosti, právně dané nezávislosti.“³

Dítětem je tedy člověk, jenž legislativně není svéprávný, nachází se pod zákonně definovanou péčí jiných osob, zpravidla rodičů.

Škola – je místo určené pro vzdělávání dítěte od školního věku, tedy šesti let.

Vzdělávací systém, a tudíž i školství, se v jednotlivých státech liší. V České republice je stanovena povinná školní docházka na devět let. V dnešní době si mohou rodiče zvolit pro své děti státní základní školy, jazykovou školu, gymnázium nebo využijí studia na soukromých školách. Jakmile žáci dokončí povinnou základní školní docházku, je jim umožněno zvolit si své pokračování ve studiu na středních školách nebo vyučení se

³HELUS, Z., *Dítě v osobnostním pojetí*, 2.vyd. Praha: Portál, 2009, s. 88

nějakému řemeslu. Na těchto školách je pak studium ukončeno dosažením maturitního vysvědčení nebo výučního listu. Studentům, kterým se podařilo dosáhnout maturitní zkoušky je pak umožněno studovat na vysokých školách.

Volný čas – je možno definovat tolika možnými způsoby a již v úvodu byla uvedena jedna z možností, jak volný čas interpretovat a v následujících kapitolách ještě volný čas bude rozebírán, tak si ho zde definujeme pouze jako opak nutné práce a povinností. Je to doba, kdy si sami můžeme svou činnost zvolit, provozujeme ji dobrovolně a přináší nám pocit uspokojení a uvolnění.

Volnočasové aktivity – prvním prostředím pro uskutečňování volnočasových aktivit je rodinné prostředí.

Rodina pro tyto aktivity vytváří příznivé podmínky, jednotlivce motivuje a vytváří pro něj hodnotová východiska. Způsob realizace volnočasových aktivit se v jednotlivých rodinách liší, a to, zejména v závislosti na jejich životním stylu, na potřebách dítěte a na sociálním zázemí.

Od *školy*, jako primární výchovné instituce, se očekává, že své žáky bude vychovávat a motivovat (v rámci školních kroužků a volitelných předmětů) v příslušníky mladé generace prospěšné pro společnost. Škola v této oblasti plní funkci vzdělávací, výchovnou, kulturní, sociálně-preventivní, zdravotní, oddechovou a kompenzační.

*„Volnočasové aktivity školy v letech školní docházky odkrývají zájmy a nadání dětí a mladých lidí, rozvíjejí je samy nebo tomuto rozvoji dávají podněty. Jejich prostřednictvím pomáhají utvářet pozitivní vztah dětí a mladých lidí k dalším způsobům vzdělávání prostřednictvím volnočasových aktivit, k budoucí profesi a celému životu.“*⁴

Mladší školní věk – je definován věkem od šesti do jedenácti let věku dítěte, tudíž se jedná o žáky prvního stupně základní školy. V tomto věku rozumový vývoj dítěte je silně ovlivňován prostředím, vyučováním, přípravou na vyučování i činnostmi, jímž se dítě věnuje ve volném čase.

S vyžíváním smyslových orgánů se zdokonaluje celkové vnímání. I pozornost dětí v tomto věku se zlepšuje, přestože je v prvním a druhém ročníku ještě velmi labilní. Na rozdíl od představ, které jsou u těchto dětí názorné a konkrétní. Za konkrétní je možno v tomto věku označit i paměť a myšlení. Fantazie už nemá takové výsadní právo jako u dětí

⁴HOFBAUER, B., *Děti, mládež a volný čas*, 1. vyd. Praha. Portál, 2004, s. 66 – 67

předškolního věku, kdy byla nahrazována nedostatkem zkušeností. Roste vývoj řeči, především se obohacuje slovník a používání delších, tedy složených vět. Objevují se intelektuální city, tím je myšlena radost ze správně ukončeného úkolu, ze samostatnosti. Významnou úlohu zde hraje obsahově bohatá a zajímavá činnost, již se dítě věnuje mimo školu. V estetickém citění se dítě odprošťuje od fantastiky a nenásilně přechází do realismu, věčnosti a střízlivosti. Postupně je schopno i analýzy, což je první krok k pochopení.⁵

Starší školní věk – tato věková kategorie je vymezena věkem od patnácti do dvaceti let, jednotlivé smyslové orgány jsou již plně vyvinuty. Vnímání se zjemňuje a mladý člověk je schopen rozlišovat jednotlivé vjemy. Pozornost se dostává z lability do koncentrace, a to především v souvislosti se stabilizací zájmů. Představivost v tomto období je již velice vyspělá, tedy bohatá a přesná. Fantazie je a zvláště tvůrčí fantazie - pokud je podporována výchovou - dosahuje poměrně vysoké úrovně. Zlepšuje se paměť v souvislosti s rozvojem logického myšlení a zvyšuje se i podíl slovně logického zapamatování. Celková paměť je v tomto období na vrcholu.⁶

1.1.1 Funkce volného času

Volný čas by měl být, a je využíván, jako čas pro zrekreování neboli zotavení, relaxaci čili uvolnění, odpočinek, a v neposlední řadě, také kompenzace pracovní a sociální zátěže i vzdělávání.

Rekreací ve volném čase je rozuměn proces, který má aktivní charakter, jedná se o obnovení sil vlastním úsilím, vylučujícím pasivitu.⁷

Rekreace je nové tvoření nebo také znovustvoření, jsou to jednotlivé činnosti, které jsou zaměřeny na obnovení vyčerpaných sil. Rekreace jako taková, není zaměřena jen na fyzické či psychické problémy, ale typickým pro rekreaci je také prožitkový charakter za pomoci prostředí, ve kterém se daný jedinec nachází, ale také za působení ostatních jedinců ve zmíněném prostředí.

⁵HÁJEK, B., HOFBAUER B., PÁVKOVÁ J., *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy*, 1.vyd. Praha: Portál, 2008, s. 86 – 87

⁶HÁJEK, B., HOFBAUER B., PÁVKOVÁ J., *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy*, 1.vyd. Praha: Portál, 2008, s. 99

⁷HODANĚ, B., DOHNAL, T., *Rekreologie*, 2.upr.rozš. Vyd. Olomouc: UP v Olomouci, 2008, s. 36 - 38

Relaxací ve volném čase je uvolnění a odpočinek, což je v podstatě jedna z nejpřirozenějších činností jedince, kdy po aktivní činnosti následuje odpočinek, který brání nadměrné únavě a totálnímu vyčerpání těla. Naopak mnohdy zvyšuje následnou produktivitu jedince.

Jedinec má možnost relaxace v podobě samovolného uvolnění četbou knih, poslechem hudby, či jinou individuální činností nebo také může využít nabízených relaxačních technik, které rovněž přispívají k odstranění tělesné i mentální vyčerpanosti.⁸

Výchovně - vzdělávací funkci volného času můžeme rozdělit na zájmové, občanské a jiné profesní vzdělávání. Zájmové vzdělání je směřováno k naplnění volného času dětí a mládeže se získáním dalších vědomostí a dovedností mimo školu a napomáhá tak doplňovat vědomosti a poznatky získané ve škole.

Je kladen důraz na to, aby tato činnost byla co nejbližší současným zájmům a potřebám dětí a mládeže. Především je však žádoucí, aby byla pružná a pestrá k jejím požadavkům, zájmům a současným trendům.⁹

Zdravotní funkcí se rozumí výchova mimo vyučování a to především tím, že se vytváří denní režim tak, aby co nejvíce podporoval správný tělesný a duševní vývoj dětí. Toho dosáhneme střídáním různých činností (duševní a tělesné, studia a odpočinku).¹⁰

1.2 Pedagogika volného času

Pedagogika volného času je svým obsahem vyhodnocení volného času organizacemi a institucemi, které tyto aktivity uskutečňují, nebo minimálně napomáhají vytvářet podmínky. Koncepcemi je určen další vývoj propracovaný na základě rozvoje společnosti a oboru samého.

⁸HODAŇ, B., DOHNAL, T., *Rekreologie*, 2.upr.rozš. Vyd. Olomouc: UP v Olomouci, 2008, s. 36 – 38

⁹HODAŇ, B., DOHNAL, T., *Rekreologie*, 2.upr.rozš. Vyd. Olomouc: UP v Olomouci, 2008, s. 39

¹⁰PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLÍČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A., *Pedagogika volného času*, 1.vyd., Praha: Portál, 1999, s. 42

Pedagogické zhodnocování volného času se rozvíjí jako specifická součást systému výchovy a vzdělávání a pedagogika volného času poskytuje východiska pro poznání a rozvoj jeho jednotlivých součástí.¹¹

Pedagogika volného času pomyslně odpovídá na tyto otázky:

Kde se uskutečňují? Tedy prostředí, prostor, zařízení, místa, kde se dané aktivity uplatňují a pro jejichž vznik a rozvoj se vytvářejí příznivé předpoklady.

Kdo se účastní a kdo zde působí? Zájemců o volnočasové aktivity, kteří působí v různých funkcích a na různých úrovních připravenosti.

Co a jak se zde děje? Tendence a rysy výchovného zhodnocování volného času. Rozvíjení obsahu a jednotlivých metod činností, jimiž se koncepce, cíle a hodnoty v nich obsažené, uplatňují ve výchovné a společenské praxi.

Oč dál usilovat? Nahlédněme na současný pohled zhodnocování volnočasových aktivit v současných společenských podmínkách.

1.3 Teorie volného času

Na volný čas je možné nahlížet z několika hledisek, a to sice z hlediska ekonomického, sociologického a sociálně - psychologického, politického, zdravotně - hygienického, pedagogického a psychologického.

Z **ekonomického** hlediska se pohlíží na společnost, kolik je ochotna zainvestovat do zařízení pro volný čas a zda a jakým způsobem se alespoň část investic vrátí.

Zde se z volného času stalo odvětví, které je využíváno pro výchovnou a vzdělávací činnost, tak i komerčně. Průmysl volného času, který byl původně zaměřen na vzdělávání a kultivaci osobnosti upustil od tohoto záměru a stal se komerční záležitostí.¹²

Ze **sociologického a sociálně - psychologického** hlediska je sledováno, jak činnosti ve volném čase přispívají k budování mezilidských vztahů a zda napomáhají k jejich prohlubování.

¹¹HÁJEK, B., HOFBAUER B., PÁVKOVÁ J., *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy*, 1.vyd. Praha: Portál, 2008, s. 12 – 13

¹²PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLÍČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A., *Pedagogika volného času*, 1.vyd., Praha: Portál, 1999, s. 17 – 20

K dosažení socializace jedince slouží vytváření formálních i neformálních skupin na základě společného zájmu.¹³

Z **politického** hlediska se řeší jak moc, a zda vůbec, bude stát zasahovat do volného času obyvatelstva, jaká bude školská politika, zda bude soustředěna pozornost i na zařízení a ústavy věnující se volnému času.¹⁴

Stát by zcela určitě neměl zasahovat do volného času dětí a mládeže a do věcí s tím spojených, neměl by narušovat jeho základní specifika.

Zdravotně - hygienický pohled sleduje, jak lze podpořit zdravý tělesný vývoj člověka.

Zajímá se především o uspořádání režimu dne, respektování křivky výkonnosti jedince, hygienu prostředí i sociálních vztahů, hygienu duševního života.¹⁵

Zdravotní stav člověka je odrazem správného využívání volného času.

Pedagogické a psychologické hledisko se zaměřuje na kontrolu poměru věkové a individuální zvláštnosti k respektování jejich volného času. Dále zvažuje do jaké míry a jakým způsobem činnosti ve volném čase přispívají k uspokojení biologických a psychických potřeb jedinců.¹⁶ Pedagogické ovlivňování volného času dětí a mládeže by mělo podporovat jejich aktivitu. Poskytnout prostor pro seberealizaci, uspokojení potřeb nových dojmů, kladné citové odezvy a především pocity bezpečí a jistoty. Činnosti ve volném čase konané dobrovolnou aktivitou a vhodně motivovanými pedagogy, poskytují příležitost pro rozvoj všech stránek osobnosti mladého člověka.

¹³PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A., *Pedagogika volného času*, 1.vyd., Praha: Portál, 1999, s. 17 – 20

¹⁴PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A., *Pedagogika volného času*, 1.vyd., Praha: Portál, 1999, s. 17 – 20

¹⁵PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A., *Pedagogika volného času*, 1.vyd., Praha: Portál, 1999, s. 17 – 20

¹⁶PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B., HOFBAUER, B., HRDLIČKOVÁ, V., PAVLÍKOVÁ, A., *Pedagogika volného času*, 1.vyd., Praha: Portál, 1999, s. 17 – 20

2 VOLNÝ ČAS DĚTÍ VČERA A DNES

Volný čas je také především čas, v němž si člověk svobodně zvolí a následně se věnuje takovým činnostem, které mu přinášejí radost i odpočinek. Činnosti, které obnovují a rozvíjejí tělesné a duševní schopnosti.

Ve volném čase se člověk chová nejpřirozeněji, vše koná převážně svobodně a dobrovolně, ať už jde o činnosti pro sebe, pro druhé, ze svého vnitřního popudu a zájmu.¹⁷

Následující kapitoly budou věnovány historii volného času, faktorům ovlivňující volný čas a organizaci volného času.

2.1 Historie volného času

Tak jak se společnost vyvíjela, vyvíjel se i obsah a pojetí volného času. Po druhé světové válce lze zaznamenat ve vývoji společnosti, a tím i volného času, tři etapy.

První etapu lze vymezit 50. - 60. léty, kdy prioritou životního stylu společnosti je práce a protipólem je pak volný čas. Z toho vyplývá, že volný čas byl především zdrojem načerpání nových sil, odpočinku, rekreace a oddechu.¹⁸

Podobná situace je i v zařízeních určených pro výchovu mimo vyučování. Náplní v těchto zařízeních v dané době je odpočinek, procházky, pobyt venku a hromadná organizace přípravy na další vyučování.

Druhou etapu zahrnují 70. - 80. léta, zde je typickou charakteristikou odklon od striktního rozdělení práce a volného času. Volný čas je zde chápán jako možnost, kdy jedinec uspokojuje hmotné i kulturní potřeby, slouží nejen k odpočinku, ale lidé se chtějí bavit a mít jisté prožitky.¹⁹

Objevuje se touha po vzdělání spojená s potřebou seberealizace, rozvíjí se bohatá zájmová činnost. K podobným změnám dochází i ve vývoji volného času dětí a mládeže. Vznikají zájmové kroužky, a to nejen organizované školou, ale také mimo ni. Rozvíjí se síť zařízení věnující se volnému času dětí a dorostu, vznikají domy pionýrů a různá kulturní zařízení mládeže a další kulturně – výchovná zařízení.

¹⁷NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 17

¹⁸NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 15

¹⁹NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 15

Volný čas je společností více vnímán a hodnocen jako odpočinek a zábava. Volný čas přestává být výsadou vládnoucích vrstev, jeho množství, povaha a struktura je ale samozřejmě ovlivněna druhem a typem práce. Velký význam sehrává životní strategie a taktika umožňující vytvořit si a stanovit svůj volný čas.

V současné době se volný čas stává převážně cílem lidského snažení nikoli jen prostředkem. Tato skutečnost se promítá do sociálního jevu tím, že jedinec se snaží získat co nejvíce prostředků i za cenu prodloužené pracovní doby či druhého zaměstnání.²⁰

Místo toho aby lidé využívali zkracování pracovní doby pro svůj svobodný rozvoj, přijímají delší a často i druhé zaměstnání. To je způsobeno narůstajícími nároky sebe samých, ale také rodiny, často hnané finančními důvody. A tak uspokojení základních potřeb vyvolává potřeby další a další. Člověk se tak stává „sám sobě otrokem.“ Práce, obstarávání potřebných věcí, zařizování a nakupování, tím vším se připravuje o volný čas, ve kterém by mohl žít šťastně, ochuzuje se o setkání s blízkými a o chvíle s nimi strávené.

2.1.1 Historie volného času dětí a mládeže

Devatenácté století je nazýváno epochou národních států, je ve vývoji společnosti značně dynamické, především v oblasti hospodářsko – politické, nastává rozvoj průmyslu, stěhování chudých lidí z venkova do měst, kde jsou již děti mnohdy zapojovány do pracovního procesu.

V roce 1833 vychází v Anglii zákon proti dětské práci, nastávají četné problémy s mládeží, s jejím vzděláváním, výchovou i volným časem.²¹

V roce 1844 vzniká v Anglii YMCA jako křesťanské sdružení mladých, k nám se dostává až po roce 1919 zásluhou prezidenta T. G. Masaryka. YMCA původně budovala zařízení pro volný čas, dnes pečuje o duchovní a vzdělanostní rozvoj dítěte, zaměřuje se také na sport, život v přírodě, cestování.²²

Vedle výchovných systémů, jako jsou salesiáni a skauting, je zde bohatá spolková činnost ve volném čase. Jedná se o spolky pěvecké, čtenářské, vzdělávací i charitativní. Takovým

²⁰NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 15

²¹NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 18

²²NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 18

představitelem v českých zemích je Americký klub dam, který je později přejmenován na Americký klub českých dam. Zaměřuje se především na charitativní a kulturní činnost, ale soustřeďuje se pouze na velká města.

Z tělovýchovných sborů lze uvést Sokol, Orel, DTJ (Dělnické tělocvičné jednoty), katolické a evangelické kroužky a nedělní školy.

V Německu vznikaly na střední škole první kroužky práce se studenty po vyučování. Po roce 1901 vzniká hnutí Wandervogel, které existovalo v době první republiky, a to i mezi německou mládeží na českém území. Šlo o výlety zaměřené na pobyt v přírodě a lidové umění.²³

V USA vydává D.C.Beard knížku pro chlapce „Co dělat a jak to dělat“, která měla podpořit aktivitu a samostatnost ve volném čase.

V roce 1905 zakládá organizaci Boy Pioneers of Daniel Boone. Tato organizace za přispění amerického objevitele nových cest po Apačských horách měla být pro mladé chlapce vzorem a motivovat je k výpravám či výletům z měst do přírody.²⁴

Dalším aktivistou zakládající oddíly, koncipující systém výchovy v přírodě a sestavující celý výchovný systém a soubor her je E. T. Seton.

Beard a Seton svými činy vstupují do řad amerického skautingu, Seton později svou práci osamostatňuje ve woodcrafterskou ligu, která našla příznivce i u nás. Největšího rozšíření po světě však dosáhl skauting anglický, založený Robertem Baden – Powelem.²⁵

V Čechách roku 1912 založil Antonín Benjamin Svojsík skautskou organizaci pro děti od 8 do 18 let, česká verze skautingu se rozšířila pod názvem Junák a s několika drobnými přestávkami pracuje dodnes. Znáмым spisovatelem a aktivním pracovníkem skautského hnutí byl Jaroslav Foglar.

Po roce 1945 byly pro děti vytvořeny Domy pionýrů a mládeže, Stanice mladých: techniků, přírodovědců, turistů, odborářské domy kultury, školní družiny a školní kluby, školy s celodenním výchovným systémem, školy s internáty, Lidové školy umění, Domovy mládeže a internáty mládeže.

V Evropě jsou zakládány herní prostory, hřiště, sportovní a turistická zařízení, střediska volného času dětí a mládeže, domy mládeže a kultury, letní tábory. Jejich rozvoj je

²³NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 18

²⁴NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 18

²⁵NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 18

podporován státními orgány včetně legislativních opatření a zákonných norem. Rozvíjejí se soutěže a mezinárodní výměnné tábory.²⁶

S vývojem volného času dochází k jeho obsahovému rozlišení a k přiblížení se potřebám a zájmům jednotlivců různých věkových a sociálních skupin mladé generace. S pomocí obcí, sdružení dospělých a mládeže, pedagogů se vytvářejí nové typy institucí a činností. Nejprve to byla zařízení určená pro dospělé, část pozornosti se přesunula i na děti a mládež jako hřiště, muzea, galerie, parky, planetária. Později vznikají zařízení úplně nová zaměřená pouze na děti, jako jsou kluby, sportovní zařízení na školách, dětské zahrady, letní kolonie a dětské farmy.

K rozvoji však docházelo jen v západoevropských zemích, v ostatních částech Evropy byl vývoj opožděn a taková zařízení byla určena pouze pro děti ze slabších vrstev, a nebo pro zdravotně handicapované.

Dvacáté století přineslo vědecký a technický rozvoj, ale také války s krutými následky. To ovlivnilo chování především mládeže, která se již nechovala tak jako mládež v předchozích obdobích, nevyrůstaly ve stejných podmínkách jako jejich rodiče a změnily se také hodnoty ve společnosti.

V 60. letech vzniká v USA hnutí hippies. To se staví kriticky ke stávajícímu životnímu stylu, přiklání se k orientální filosofii a směřuje k základním tradičním hodnotám. Jednotliví účastníci pochází z bohatých a vzdělaných rodin.²⁷

Počátek 70. let vede ke vzniku organizace bojující za ochranu životního prostředí hnutí Greenpeace, u nás hnutí Brontosaurus.²⁸

V 70. - 80. letech se zviditelňují skupiny mládeže ze sociálně neadaptovaných. Do volného času proniká konkurenční prostředí i vlivy hromadných sdělovacích prostředků komerčního sektoru, zařízení volného času ovlivňují celospolečenské podmínky, zejména pojetí sociální sféry a výchovy mládeže.

V zemích východní a střední Evropy se rozšiřují mimoškolní aktivity, u nás dochází k nárůstu letních dětských táborů, k posunu dochází v oblasti zájmové činnosti, zájmové kroužky jsou využívány nejen příležitostně, ale stávají se i pravidelností.

²⁶NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 18

²⁷NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 18

²⁸NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 18

2.2 Mimoškolní výchova a zájmová činnost

Mimoškolní výchova je výchovná činnost, která je organizovaná mimo školu. Je zabezpečována zařízeními a organizacemi jako jsou již jednou zmiňované Domy dětí a mládeže, Centra volného času, Junák, Brontosaurus a jiné instituce.

Název mimoškolní výchova vlastně vyvolává pocit, že všechny činnosti, které děti a mládež vykonávají, jsou odvozeny od výchovné pozice školy. Od tohoto odvození se však upustilo a je nahrazeno činností mimoškolní s dětmi a mládeží.

Na utváření se soudobého člověka má rostoucí vliv volný čas, přítomnost dětí, mládeže a dospělých. Volný čas vytváří nejen samostatnou oblast vlivu, ale stal se také součástí života a působení rodiny. Rozšiřuje oblast lidské svobody, rozhodování se sám o sobě, ale také o druhých. Z rozmanité nabídky aktivit pro volný čas mají jedinci velké možnosti rozvíjet individuální ale i kolektivní zájmy.

Náplň volného času dětí a mládeže mimo vyučování je významným doplněním výchovného působení. Napomáhá tak vést jedince k využívání svého volného času, uvědomit si možnost konat různé zájmové činnosti a uspokojovat a směřovat své lidské potřeby.²⁹

Podmínky pro výchovu mimo vyučování poskytují různé instituce:

Školní družiny – se zaměřují na děti prvního stupně. Tato zařízení navštěvují především žáci nižších ročníků. Školní družina má kromě funkce výchovné a zdravotní také funkci sociální, a to z toho důvodu, že dětem v nízkém věku zajišťuje bezpečnost v době, kdy jsou jejich rodiče či zákonní zástupci v zaměstnání. Náplň těchto družin jsou všestranné činnosti spojené s pohybovými aktivitami.

Školní kluby – věnují svoji pozornost dětem starším, tedy žákům druhého stupně základní školy. Organizátoři či vedoucí těchto klubů musí vycházet z věkových zvláštností, z větší samostatnosti a již rozpoznatelné vyhraněnosti zájmů dětí. Zde už sociální funkce není prioritní, proto školních klubů ubývá. Školní kluby jsou z tohoto důvodu a z důvodu

²⁹NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 21

ekonomických problémů škol rušeny, čímž dochází ke snižování možnosti ovlivňovat volný čas dětí tohoto věku.

Střediska pro volný čas dětí a mládeže – jedná se o instituce, které realizují zájmové činnosti pod odborným pedagogickým vedením. Tato organizovaná činnost je pravidelná a rozdělena do pěti skupin: společenské vědy, přírodní vědy, estetické výchovy, techniky a tělovýchovy a sportu. Věnují se i příležitostné zájmové činnosti jako jsou soutěže, zábavy a prázdninové akce. Velkou výhodou těchto organizací je otevřenost bez omezení věku.

Dětské domovy – jsou to výchovná ústavní zařízení, jejichž úkolem je dbát na aktivní a kladné využívání volného času. V těchto institucích jsou zařazeny či umístěny ty děti, jejichž rodiče či jiní příbuzní ve výchově selhali a nemohou se o dítě postarat. I v těchto domech je takovým dětem poskytnuta zájmová činnost v různých typech výchovných zařízeních.

Domovy mládeže – slouží k ubytování a výchově středoškolské mládeže, vedou studenty k úspěšnému ukončení vybraného vzdělání a přispívají k udržení zájmu o zvolenou smysluplnou činnost nebo aktivitu konanou ve volném čase. Vzhledem k věku je potřeba dodržet podmínky dobrovolnosti, tedy udržovat na nejvyšší možné hranici motivaci.

Základní umělecké školy – jsou učeny pro děti a mládež se zájmy a schopnostmi v estetické oblasti. Mohou se zlepšovat v oborech hudebních, hudebně - pohybových, literárně – dramatických a výtvarných.

Jazykové školy – tyto školy jsou zaměřeny na výuku cizích jazyků, připravují žáky na studium na středních a vysokých školách v daném zaměření.

Církev a náboženské společenství – tyto instituce zaměřují svoji činnost na výchovu dětí a mládeže mimo vyučování (salesiánská střediska mládeže, sdružení evangelické mládeže).

Obsah zájmové činnosti se rozlišuje podle věku dítěte, ale i po dospělosti jedince a v návaznosti na jeho předchozí přípravu. Mladší žáci nemají přehled o možnostech zájmových činností, proto je dobré jim předkládat k výběru řadu rozmanitých aktivit a sledovat, jak se projeví jejich zájem o nové věci a touha poznat je. U dospívajícího jedince je potřeba umožnit mu poznávat svět, orientovat se v něm a poskytnout mu prostor a umožnit mu do něj zasahovat. Hledají takové činnosti, které o nich vypovídají, jak se utváří a odpovídají jejich předpokladům, v nichž by uspěli a dosáhli uspokojení.³⁰

³⁰NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 23

Zájmové činnosti lze podle obsahu rozdělit na vědeckotechnické a vědecké, technickopraktické, společenskovední, přírodovědné, estetickovýchovné, tělovýchovné a sportovní. Pedagogové, vedoucí nebo organizátoři by měly ve svých institucích zjišťovat, k čemu děti mají předpoklady, co znají, v jakém prostředí se pohybují. To by mělo přispět k nabídce takové zájmové činnosti či aktivitě, která by danému dítěti nejvíce vyhovovala. Zájmová činnost musí být vedena organizátorem a měla by obsahovat cíl, obsah, úkol, materiální a organizační činnost.

2.3 Volnočasové aktivity na vesnicích a menších městech

Děti žijící na vesnicích jsou ochuzeni o možnosti vyplnit hodnotně svůj volný čas, pokud chtějí rozvíjet své schopnosti a dovednosti, musí za svou zájmovou činností do větších měst. Často je to ovšem problémové, ať už z pohledu finančního a bezpečnostního, tak i z hlediska nedostatečných vlakových a autobusových spojení. Těmto dětem je tak ztížena možnost realizování se v nějakém kroužku dojížděním. Ale i tyto děti si potřebují najít své zájmy ve volném čase.

Kdysi byly vesnice považovány za vhodnější prostředí k výchově dětí než města. Byly vidinou místa, kde není žádná kriminalita, drogy a jiné nástrahy. V dnešní době tomu tak již není. Vesnice nejsou považovány za ideální prostředí. Dnes už i na vesnicích se setkáváme s případy kriminality, s drogami a jistou bezprizorností. Jsou zde i jiné problémy, od každodenních rutinních problémů rodin až po problém zatížení vesnic velkou nezaměstnaností svých obyvatel.³¹

Pokud v těchto vesnicích a menších městech, které často bývají v úzké spojitosti s přírodou, nebydlí lidé zaměřeni na zájmovou činnost týkající se turistiky, pobytu ve volné přírodě či cykloturistiky, těžko pak své potomky povedou k těmto činnostem. Proto je velmi důležité, aby i tyto vesnice a menší města měla svá zařízení nebo organizace věnující se zájmovým činnostem v oblasti kulturně – společenské činnosti nejen pro děti a mládež, ale i pro jejich rodiče, tedy dospělé.

Některé vesnice mají i své pěvecké, taneční a hudební soubory, ale také tradiční jsou hasičské sbory. V řadě vesnic fungují různé sportovní kroužky, velkou tradici mají i kvalitní divadelní soubory, Skaut a velké oblibě se těší tábornické organizace. Na vyplnění

³¹BEZINKA, W., *Filozofické základy výchovy*, 1.vyd., Praha: Zvon, 1996, s. 118

volného času se podílí i farní úřady, svým zaměřením nejen na děti, mládež, ale i celé rodiny.

Volnočasové aktivity menších měst jsou samozřejmě i tady ovlivněny Městskými úřady a školami, jakým způsobem mají vybudovanou péči o volný čas dětí a mládeže. Tak jako na vesnicích ani zde nemůže být nabídka tak rozmanitá jako ve velkých městech. Ale i zde se už objevují Domy dětí a mládeže. Při školách pracují školní družiny, školy často nabízejí řadu zájmových kroužků a různých jiných aktivit.³²

Některé charakteristiky hodnocení tvrdí, že se v menších městech pomyslně spojují negativa vesnic a velkých měst. Menší město nejen že nemá takové možnosti, jako města velká, ale dochází zde mezi lidmi k mnohem většímu odcizení než na vesnicích. Lidé se mezi sebou nedruží a neznají se. I v těchto městech je potřeba zachovat aktivní kulturně – společenský život, pokračovat v divadelních spolcích, v zachování knihoven, muzeí a památníků, sportovních aktivit a klubových činností. Budoucnost volnočasových aktivit na vesnicích a menších městech záleží na politice Městských úřadů, možnostech a přístupech pedagogů a aktivitě jedinců.

2.4 Organizace Sokol

Organizace Sokol je nejvýznamnější a nejstarší organizace vzniklá na území Čech a Moravy. Její založení spadá do období Národního obrození, do doby sebeuvědomování si, do doby 19. století.

Organizace vzešla z idejí „*výchovy rozumu k osvícenému vzdělání a výchovy k vroucímu vlastenectví.*“³³

Tyto ideje byly rozšířeny o složku tvořenou tělesnou a brannou výchovou. Cílem organizace ovšem nebylo kvalitní naplnění volného času, neboť situace nebyla po stránce společenské, sociální ani politické připravena.

„Cílem byla výchova člověka dokonalého po stránce tělesné i duševní, který se stane základem silného, zdravého a mravného národního celku. Prostřednictvím individuální výchovy dosáhnout kolektivního národního sebevědomí, které povede k národní svobodě.

³²LIPOTEVSKY, G., *Éra prázdnoty*, 1.vyd., Praha: Prostor, 1998, s. 119

³³CHLUP, O., KUBÁLEK, J., UHER., *Pedagogická encyklopedie II. Díl*, 1.vyd., Praha, 1939, s. 637

*Součástí programu Sokola byla také idea slovanské vzájemnosti umožněná nástupem svobodnějšího života v konstituční monarchii po pádu Bachova absolutismu.*³⁴

Zakladatelé Sokola jsou Jindřich Fügner a Miroslav Tyrš. Podíleli se na vzniku prvního Sokola, 15. února 1862 v Praze. Byla vytvořena organizace silně podobná vojenské. Typické byly povely a pořadová cvičení, tělocvičné názvosloví ale také i kroj.

Sokolské jednoty se po zemi rychle šířily, v roce 1871 existovalo 106 organizací s dvanácti tisíci členy, které oslovovaly jedince různých věkových skupin. V roce 1884 byla založena česká obec sokolská sdružující všechna sokolská uskupení v Čechách a roku 1892 pak Moravskoslezská obec sokolská sdružující sokolská uskupení na Moravě a ve Slezsku.³⁵

„Věc sokolská však, jak ke všem stavům a vrstvám se obrací, znamená prozatím tolik, co tělesné a z části i mravní vychování a šlechtění všeho národa českoslovanského, odchování jeho k síle, statečnosti, ušlechtilosti a brannosti zvýšené, a musí tudíž hledět, aby koncem veškerý lid octnul se v okruhu jejím.“³⁶

Po vzniku Československa se počet členů zvyšuje, sokolské organizace začínají vznikat i na Slovensku, a též v tehdejší Podkarpatské Rusi, a v zahraničí.

Ve třicátých letech má Sokol 750 tisíc členů. Jeho náplní je činnost správní a hospodářská, technická a vzdělávací. Každý Sokol je tvořen řadou komisí a odborů a stává se z něj majetná organizace. Vlastní tělocvičny, cvičiště, kina, ubytovny, letní tábory, ozdravovny, ale také zajišťovala vlastní úrazové pojištění a různé sociální fondy. Působení rozšiřovala od pořadových cvičení k vodním sportům, hrám, táboření, letním a zimním sportům. Od roku 1882 začal Sokol pořádat tzv. Slety, se zaměřením na osvětu a vzdělání.

Během druhé světové války hrály velkou roli odboje. To vyústilo v rozpuštění samotné organizace nacisty v roce 1941. Po válce se organizace obnovila, ale na její existenci se podepsala různorodost politické situace. Po nástupu k moci komunistické strany byla organizace Sokol reorganizována a v roce 1952 opět zrušena, rozpuštěna. Po roce 1989 je činnost Sokola obnovena, mnohý majetek navrácen, ale organizace již nedosahuje takového postavení a rozmachu.³⁷

³⁴NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 41

³⁵NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 41

³⁶TYRŠ, M., *Náš úkol, směr a cíl*, 1.vyd., Praha: Olympia, 1971, s. 17

³⁷NĚMEC, J., *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*, 123. publikace, Brno, 2002, s. 42

Sokol byl mimořádně významnou a uznávanou organizací v období národního obrození a též mezi dvěma světovými válkami. Jeho idejí se stal harmonický rozvoj osobnosti. Myšlenkou bylo vykřesat zdravý, vyspělý a všestranně založený národ. Snažil se působit na společnost prostřednictvím tělesné, branné a osvětové výchovy.

3 ZÁKLADNÍ ŠKOLA NÁDRAŽNÍ 5

Základní škola Nádražní 5 se nachází na místě, kde se křižují ulice Nádražní s ulicí Dukelskou, na místě blízko centra Vyškova. Je to největší vyškovská škola, která kromě základního všeobecného vzdělání nabízí i vzdělání s rozšířenou výukou matematiky a hudební výchovy. Škola mimo jiné nabízí nepřehledné množství kroužků a volnočasových aktivit, a to byl hlavní důvod, proč jsem si tuto školu zvolila pro zpracování praktické části své bakalářské práce. V následujících kapitolách přiblížím školu z hlediska historie, jejího zaměření a volnočasových aktivit.

3.1 Historie a zaměření školy

Ve Vyškově v 19. století existovaly jenom dvě školy, německá obecná a měšťanská škola. V roce 1880 byl počet obyvatel vyšší o 500 osob. I přes tento fakt, trvalo několik desítek let, než dosáhla česká obec vytčeného cíle, postavit novou českou měšťanskou školu. Touha Vyškovanů po vlastní škole sílila, jejich houževnatost a vytrvalost byla odměněna. S nástupem prvního českého starosty Aloise Součka se dočkalo české školství rozvoje.

Roku 1884 podal Dr. Ctibor Hecelet žádost u zemské školní rady v Brně, aby byla zřízena česká chlapecká měšťanská škola ve Vyškově. Žádosti bylo vyhověno, ale škola se stala trnem v oku zdejšími německými občanům a musela být zavřena. Městská rada v roce 1905 na základě usnesení zakročila a vynesla ustanovení na postavení nové školní budovy.³⁸

Rapidně začal upadat zájem o návštěvu německé měšťanské školy, ta byla udržována pouze návštěvou českých dětí, které samozřejmě německy neuměly, ale měly rodiče zaměstnané v německých závodech a institucích a byly na nich existenčně závislí. To byl obraz německého školství 20. století. V roce 1905 bylo povoleno zřídit českou měšťanku. Otázka byla, kde tato měšťanka bude umístěna, a tak se po dobu tří let tísnilo v pronájmu německé měšťanské školy. Nezbyvalo nic jiného než postavit vlastní školu.

K samotné výstavbě budovy se přistoupilo o rok později, roku 1906, a dokončena byla 14. června 1908. Budova školy byla slavnostně vysvěcena olomouckým arcibiskupem ThDr. Františkem Bauerem, pozdějším kardinálem. Slavnostního aktu se zúčastnila i městská rada a členové okresního výboru. Slavnosti se nezúčastnili, zemský hejtman markrabství

³⁸KOTULÁN, V., *Vyškovská zastavení – Vyškov*, Vyškov: Město Vyškov, 2003, s. 6

moravského Serenyi a místodržitel markrabství moravského pán Heinold - Udyňski. Tehdejší pokrokový tisk o jeho ustanovení napsal jako by dal políček českému obyvatelstvu Moravy a Slezska.

Písemná svědectví současníků dokládají, že se jednalo tehdy o největší měšťanskou školu v celém Rakousku - Uhersku. Byla to moderní škola, mohla se chlubit tělocvičnou, šatnami, kreslírnu, přírodopisnými, fyzikálními a zeměpisnými kabinety a rýsovnou. Škola byla po všech stránkách velmi dobře vybavená, což potvrdil i okresní inspektor Antonín Kotrlý při své návštěvě ve dnech 24. a 25. června 1908 slovy: "*Není školy měšťanské na Moravě, jež by se jí rovnala.*"

Tato nádherná secesní budova poskytovala záštitu nejdříve prvním spojeným školám, a to chlapecké měšťanské škole a dívčí měšťanské škole, ty spravoval společný ředitel, ale také školám obchodní, rolnické a hospodářské. Ve dvacátých letech zde našlo útočiště i muzeum.

Tak jako vše, tak i slibně se rozvíjející vzdělávací instituci přibrzdila 1. světová válka. Škola poskytla azyl místnímu gymnáziu, které muselo být vystěhováno z důvodu využití prostor vojenskou nemocnicí. Většina pedagogů musela být mobilizována. Ve škole žáci strádali nejen díky válce samotné, ale také zápasili s krutou zimou, nedostatkem pedagogů, s malými zásobami otopu. Museli sbírat kovové předměty a dokonce ze starých novin šili podešve vojákům do bot. V konečných měsících války a poválečné době zasáhla zemi španělská chřipka a té se nevyhnuly ani žáci školy. Válka změnila vše, nejen okolní svět, bytí, ale také morální hodnoty lidí. Zanechala neúplné rodiny, sirotky, vedla k hospodářské krizi, sociálním nepokojům a veliké nezaměstnanosti.

V době vzniku Československé republiky byla německá měšťanka přemístěna do Lysovic a česká měšťanská škola byla roku 1919 ve Vyškově rozdělena na dívčí a chlapeckou. Obě měly své vlastní ředitele. Docházka byla osmiletá a tak po absolvování třetí měšťanky většina žactva ze školy odcházela. Střední odborné třídy však požadovaly absolvování čtyř tříd měšťanské školy, proto se škola přizpůsobila a zřídila čtvrtou třídu. Byla to třída koedukovaná, tedy společná výuka pro chlapce i dívky, kterou vedli ti nejlepší učitelé. Byla navštěvována žáky z celého širého okolí.

K dalšímu temnému období došlo v roce 1938. V zářijové mobilizaci byly všechny školy uzavřeny a propůjčeny k vojenským účelům. Koncem války roku 1945 byla škola velmi

silně poškozená, vybavení bylo zničené, rozbitá okna, vyvrácené dveře, zničený krásný vchod, opadaná omítka.

Po druhé světové válce dochází k opravě a modernizaci budovy, byly nainstalovány nové kotle ústředního topení a třídy doplňovány tělesy. Školská soustava prošla četnými změnami, které nebyly vždy ku prospěchu. Z měšťanských škol se staly střední školy 1. stupně. V naší škole byly umístěny dvě takové, ředitelé se zde často střídali. Ale od roku 1950 je zahájena pionýrská činnost, je vybudována kuchyně a ve stejném roce začal provoz i školní družiny.

Od 1. září 1953 na škole funguje osmiletá školní docházka. Začíná období, kdy je na škole jedno ředitelství, a tedy i jeden ředitel. Prvním ředitelem byl Jaroslav Stromecký. Škola byla tak vytížená, že v jednom školním roce ji navštěvovalo 1222 žáků, kde na jednu třídu připadalo zhruba čtyřicet žáků a tudíž vyučování na směny bylo nutností.

S narůstajícím počtem žáků musela být škola rozšířena o pobočku, která se později osamostatnila. Rok 1960/1961 přinesl další změnu v podobě devítileté školní docházky. Budova se postupně rozrůstala o školní dílny, školní zahradu, šatny v suterénu školy. Škola prošla i další renovací co se týká nových kabinetů, opravené tělocvičny s šatnou. Největší opravou a renovací byla přístavba v letech 1983 - 1984, kde se ze školy stává třípatrová budova se školní kuchyní, jídelnou, kabinety a dalšími sedmi třídami.

Nyní má škola k dispozici přístavbu školy se sportovní halou a družinou školy, posilovnu, učebnu hudební výchovy, učebnu fyziky, šatny, bezbariérový přístup a moderní jazykové učebny. Byť si Základní škola Nádražní 5 v historii prošla válkou, epidemií a několika politickými reformami, patří dnes k nejlépe vybaveným školám a poskytuje vzdělání na nejlepší úrovni.

Kromě všeobecného zaměření disponuje škola rozšířenou výukou matematiky a hudební výchovy. Od roku 1986 začala škola vytvářet třídy zaměřené na matematiku a přírodovědné předměty, v letošním školním roce to bude již třicátá třída. Žáci z těchto tříd prokazují každoročně velké znalosti v těchto předmětech a uplatňují je v různých typech olympiád a soutěží. V Matematické olympiádě žáci dosahují jedny z nejpřednějších míst. Žáci vyššího stupně pak úspěšně soutěží v Pythágoriádě.

Škola zájem o matematiku rozvíjí již od druhého ročníku soutěží Matematický klokan, popularizuje soutěžemi typu Piškvorky, Sudoku a Logická olympiáda. Přírodovědná část je podporována znalostní soutěží Přírodovědný klokan. Žáci matematických tříd prezentují

školu i v ostatních olympiádách chemických, biologických, zeměpisných a fyzikálních. Absolventi matematických tříd následně studují na gymnáziích nebo průmyslových školách. Ti nejlepší pak mají možnost studovat na matematickém gymnáziu v Brně - Gymnázium tř. Kpt. Jaroše. Zároveň s tímto gymnáziem škola spolupracuje v rámci projektu Podpora přírodovědného a technického vzdělávání na středních školách. Žáci matematických tříd se také angažovali na založení časopisu Kvasák a již patnáctým rokem do něj pravidelně aktivně přispívají.

Škola žákům nabízí také rozšířené vzdělání v oblasti hudební výchovy a her na hudební nástroje. Úzce spolupracuje se ZUŠ Vyškov a ZUŠ Ivanovice na Hané, s hudební školou Yamaha a pro žáky prvních tříd zabezpečuje hru na zobcovou flétnu. Rozšířená výuka hudební výchovy má již na škole velkou tradici, první ročník byl otevřen ve školním roce 1998 - 99, a pro velký zájem je otevírán každoročně. Počet hodin hudební výchovy byl pro velký zájem navýšen, žáci jezdí na soustředění a hudební soutěže pěveckých sborů po celé České republice. Na škole pracují čtyři pěvecké soubory pod odborným pedagogickým dozorem - Prvňáčci, Notička, Sluníčko a Motýlek.

3.2 Volnočasové aktivity nabízené školou

Na škole funguje Školní vzdělávací program Školního klubu při Základní škole Vyškov, Nádražní 5, příspěvkové organizace. Klub nabízí rodičům organizovanou činnost pro jejich děti v mimoškolní době a nabízí volnočasové aktivity pro zhruba 300 žáků 2. stupně a pro žáky 1. stupně, kteří nenavštěvují školní družinu.

V zájmovém vzdělání si jednotliví účastníci rozvíjejí komunikativní schopnosti, rozšiřují si slovní zásobu, a to nejen jazyka mateřského ale jazyků cizích, zdokonalují si dosavadní znalosti a logické myšlení, učí se pracovat s informačními technologiemi a jsou zapojováni do tvorby školních webových stránek.

Na škole byl vytvořen koutek, kde se žáci mohou starat a pečovat o drobné živočichy, zkoumat rostliny a přírodu Vyškovska. Sběhlí žáci zakládají pokusy, následně je hodnotí a dosahují kýžených výsledků. Žáci mají možnost se zúčastnit různých hudebních vystoupení, výstav a jiných kulturních nabídek. Škola nezapomíná ani na rozvoj tělesné schránky, proto umožňuje žákům rozvíjet svoji fyzickou zdatnost v různých sportovních disciplínách.

Hlavními formami vzdělávání, které škola nabízí, jsou pravidelná činnost individuální a činnost příležitostná.

Pravidelná činnost je zde zastoupena zájmovými kroužky: jazyk a komunikace, matematika a její aplikace, informační a komunikační technologie, člověk a společnost, člověk a příroda, umění a kultura, člověk a zdraví.

Individuální činnost je práce věnovaná především talentovaným žákům prostřednictvím přípravy na jednotlivé typy olympiád a soutěží. Dále je to také činnost věnovaná redukci specifických poruch učení a také je to práce s žáky osmých a devátých tříd, kteří pracují na svých ročníkových projektech.

Příležitostná činnost je vyplněna kulturními vystoupeními, sportovními akcemi, školní akademií, jarmarkem. Tyto akce probíhají během celého roku, napomáhají rozvíjet komunikaci a schopnost pracovat v týmu i samostatně.

Školní klub využívá materiálních a technických prostředků školy v době, kdy neprobíhá řádné vyučování. Činnost kroužků probíhá v učebnách, tělocvičně, na hřištích ale také mimo školu. Samozřejmostí je zde kladení důrazu na bezpečnost práce a ochranu zdraví. Ty jsou limitovány a jasně vyjádřeny školním řádem, vnitřním řádem školního klubu, případně řády odborných učeben. Žáci jsou s těmito řády seznámeni hned na začátku školního roku nebo na první hodině zájmového kroužku.

Činnost v kroužcích zajišťují pedagogičtí zaměstnanci školy, ale jednotlivé kroužky mohou vést i externí pracovníci s příslušnou kvalifikací. Pedagogové svoji činnost s dětmi vedou se zaměřením na jejich speciální potřeby a svou činnost koordinují se zástupci školy a školským poradenským zařízením.

Školní klub je provozován za úplatu, její výše je stanovena ředitelem po dohodě se zřizovatelem. Úplata může být snížena u žáků se sociálním znevýhodněním. Je provozována každý rok po dobu trvání školního roku v odpoledních hodinách, během víkendů a dnů pracovního volna. Žák má možnost se přihlásit na začátku školního roku, o přijetí však rozhoduje ředitel školy. Žák je ve školním klubu během roku hodnocen, klub má mít především motivující charakter a měl by pozitivně žáka posouvat.

Každý rok žáci vyplňují anonymně dotazník nebo články o akcích, jejichž autory jsou přímo žáci a uveřejňují je na webu školy, ve školním časopise nebo v tisku. Vyhodnocení

dotazníků zpracovávají vedoucí kroužků a slouží k jejich potřebě pro lepší koordinaci organizaci klubu v následujícím roce.

Ze sportovních aktivit mají žáci k dispozici tyto kroužky: Florbal ml. žáci 4. – 6. tř., Florbal st. žáci r. n. 2001-2, Florbal elévové r. n. 2005-6, Sport'ák 1. – 2. tř., Sportovní hry dívky 4. – 7. tř., Basketbal 4. – 7. tř., Florbalová průprava elévové 3. – 5. tř., Florbalová průprava st. Žáci 6. – 8. tř., Parcour, Turistický, polonéza, Tančírna, Míčové hry 2. – 5. tř., Volejbal 1. – 3. třída, Volejbal 4. - 6. třída, Sportovní kroužek 1. – 3. tř., Cvičení na gymballu, Malí jogínci, Gymnastika 1. – 2. roč. Z dalších aktivit jsou k dispozici tyto kroužky: Zdravotnický, Seminář ČJ, Život v dávných dobách, Čeština s úsměvem, Knihovnický, Žákovská samospráva, Konverzace v německém jazyce, Videozprávičky aneb TV Pětka, Hrajeme na kytaru zač., Hrajeme na kytaru pokr., Trackmania 6. – 9. roč., Badatelský přírodovědný kroužek, Přírodovědný 6. a 7. roč. víkendový, Kvasák, ZOO action team, Zvířata kolem nás, Matematika 9. C, D, Matematika 9. B, 3D Grafika, Malý kuchtík 1. – 5. tř., Vaření 6. – 9. tř., Chemické pokusy 8. a 9. roč., Počítače pro nejmenší 2. -3. roč., Výtvarné techniky 1. – 5. tř., seminář ČJ pro 9.A, Debrujáři 6. roč., Keramika, Fotografický, Dramatický.

Škola kromě zmíněných zájmových kroužků také nabízí školní poradenské pracoviště s výchovnou poradkyní, speciálním pedagogem a metodikem. Velkou zajímavostí školy je EEG Biofeedback, jedná se o metodu napomáhající žákům s dysfunkcí o nabytí souladu mozkových vln. Škola hradí tuto netradiční výuku nejen svým žákům, ale také svým pedagogům, kteří pracují s těmito žáky.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

Ve své práci se budu opírat o kvantitativní výzkum s dominantní technikou dotazníku zaměřeného na to, jak žáci základních škol tráví svůj volný čas.

4.1 Charakteristika výzkumu, použité metody

Pro vytvoření praktické části jsem se rozhodla využít metody dotazníku. Ten jsem vytvořila na základě uvědomění si, že jej budou vyplňovat žáci velkého věkového rozptýlení a proto jsem se jej snažila přizpůsobit jak žákům čtvrtých tříd, tak žákům tříd osmých.

Po sestavení dotazníků jsem jej nechala vyplnit dětmi svých příbuzných a známých, kde věkové rozmezí bylo od devíti do patnácti let. Na základě vrácených vyplněných dotazníků jsem provedla drobnou korekturu, abych dosáhla co nejvyšší srozumitelnosti. Po těchto úpravách jsem přistoupila k samotnému šetření.

Prostřednictvím pedagogů bylo osloveno 169 dětí, 66 dětí čtvrtých tříd a 103 dětí osmých tříd. Děti dotazníky vyplňovaly ve svých třídách s výkladem, jak dotazník vyplnit a samotné vyplnění dotazníku nebylo časově limitováno. Děti nebyly rozděleny na pohlaví, i když jsou v dotazníku na pohlaví tázány.

Návratnost dotazníku byla veliká. Ve čtvrtých třídách dotazník vrátilo vyplněný 60 dětí, z čehož použitelných a čitelných bylo 59. V osmých třídách dotazník vyplnilo dětí 70 a použitelných a čitelných bylo 66.

4.2 Stanovení hypotéz

Jednotlivé hypotézy mi pomohou potvrdit nebo vyvrátit, zda žáci jednotlivých tříd tráví svůj volný čas smysluplně.

Hypotéza č. 1

„Žáci 4. tříd tráví více volného času s rodiči než žáci 8. tříd.“

Hypotéza č. 2

„Většina žáků má svůj volný čas organizovaný.“

Hypotéza č. 3

„Většina žáků považuje trávení svého volného času za smysluplné.“

4.3 Presentace výsledků

Jednotlivé informace získané z dotazníku byly zpracovány, vyhodnoceny v tabulkách a grafech a poté interpretovány.

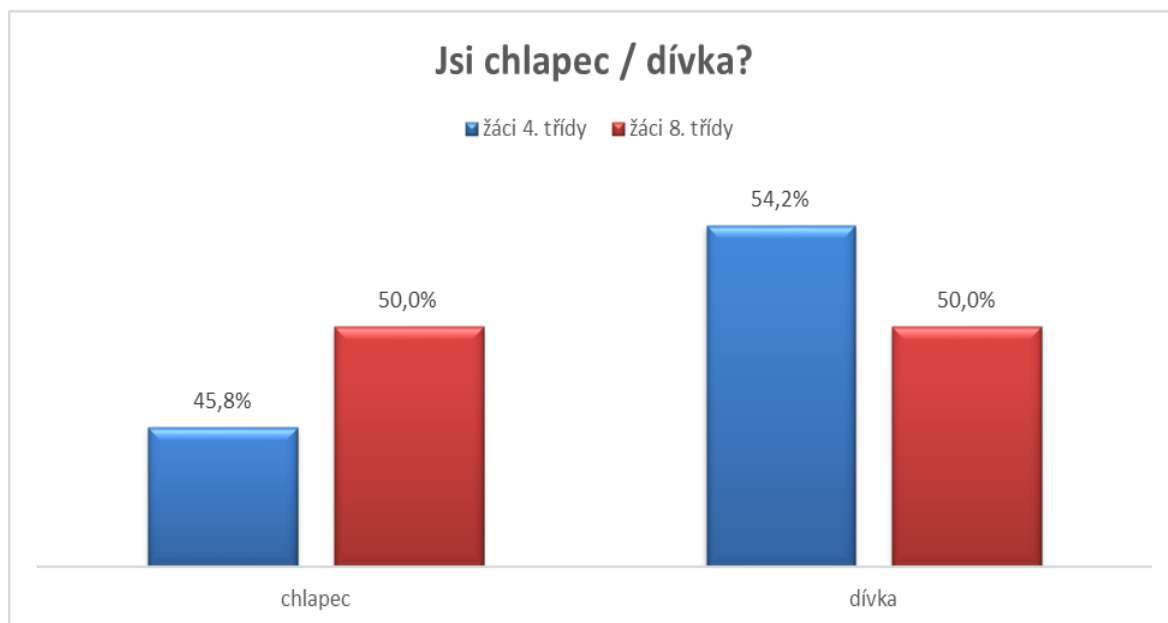
Otázka č. 1a se zaměřila na zjištění pohlaví dotazovaného.

Jsi chlapec/dívka?

Tabulka č. 1a – otázka č. 1

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
chlapec	27	33	45,8%	50,0%
dívka	32	33	54,2%	50,0%

Graf č. 1a – otázka č. 1

Jak ukazují odpovědi na první otázku, tak ve 4. třídách je chlapců téměř 46% a dívek 54%, je tedy zřejmé, že ve čtvrtých třídách převažují dívky. V osmých třídách jsme dosáhli shody, tedy dívek i chlapců je shodně 50% a 50%. Porovnáme-li ročníky mezi sebou tak i zde je chlapců ve čtvrtých třídách méně než v osmých a počty dívek v obou ročnících jsou téměř vyrovnány.

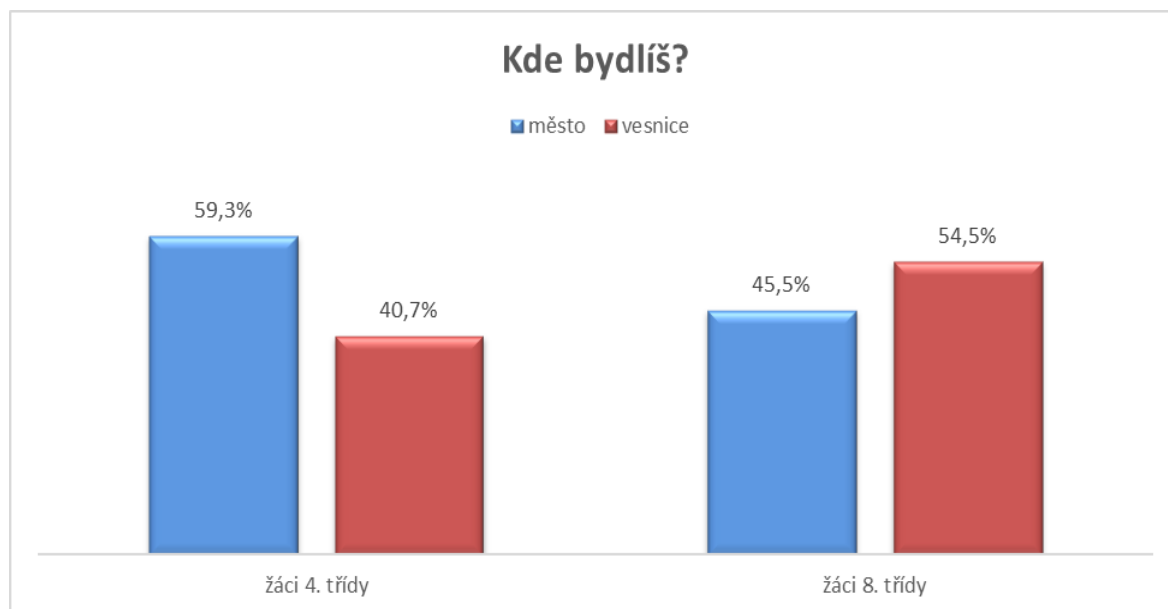
Otázka č. 1b se zaměřila na bydliště dotazovaného.

Bydlíš ve městě/na vesnici?

Tabulka č. 1b – otázka č. 1

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
město	35	30	59,3%	45,5%
vesnice	24	36	40,7%	54,5%

Graf č. 1b – otázka č. 1

Na druhou část první otázky týkající se bydlení dotazovaných žáků odpovědělo ve čtvrtých třídách 35 žáků, tedy téměř 60%, že bydlí ve městě a 24 žáků, tedy 41%, že bydlí na vesnici. U žáků osmých tříd to bylo 30 žáků bydlících ve městě, tedy 46% a 36 žáků bydlících na vesnicích, tedy 55%. 15% rozdíl mezi žáky jednotlivých ročníků žijících na vesnici, je pravděpodobně také ovlivněn důvěrou rodičů ve vyšší věk žáků a jejich samostatnosti a schopnosti dopravit se do školy.

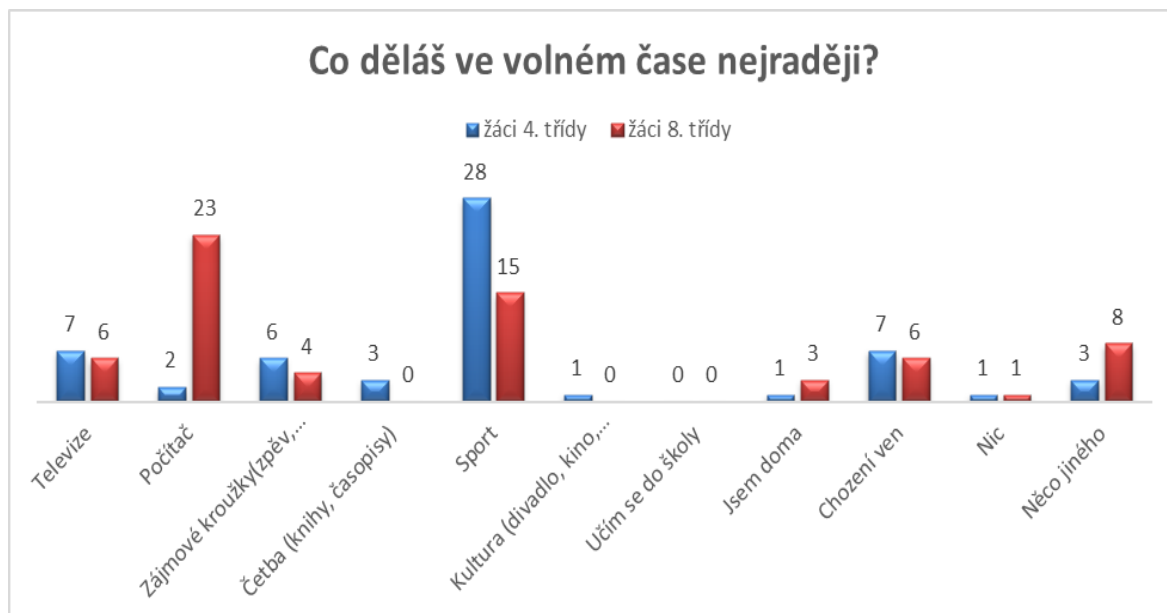
Otázka č. 2 se zabývala zjištěním oblíbené činnosti ve volném čase.

Co děláš ve volném čase nejraději?

Tabulka č. 2 – otázka č. 2

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
Televize	7	6
Počítač	2	23
Zájmové kroužky(zpěv, hudební nástroj, keramika...)	6	4
Četba (knihy, časopisy)	3	0
Sport	28	15
Kultura (divadlo, kino, muzeum)	1	0
Učím se do školy	0	0
Jsem doma	1	3
Chůze ven	7	6
Nic	1	1
Něco jiného	3	8

Graf č. 2 – otázka č. 2

Z druhé otázky vyplývá, že pro žáky čtvrtých tříd je nejzajímavější a nejlákavější sport, a to téměř polovinou hlasů dotazovaných, kdežto u žáků osmých tříd se jedná o počítač, sport popřípadě jinou možnost. Zde by mohlo jít u žáků osmých tříd o ztrátu motivace v zájmových kroužcích.

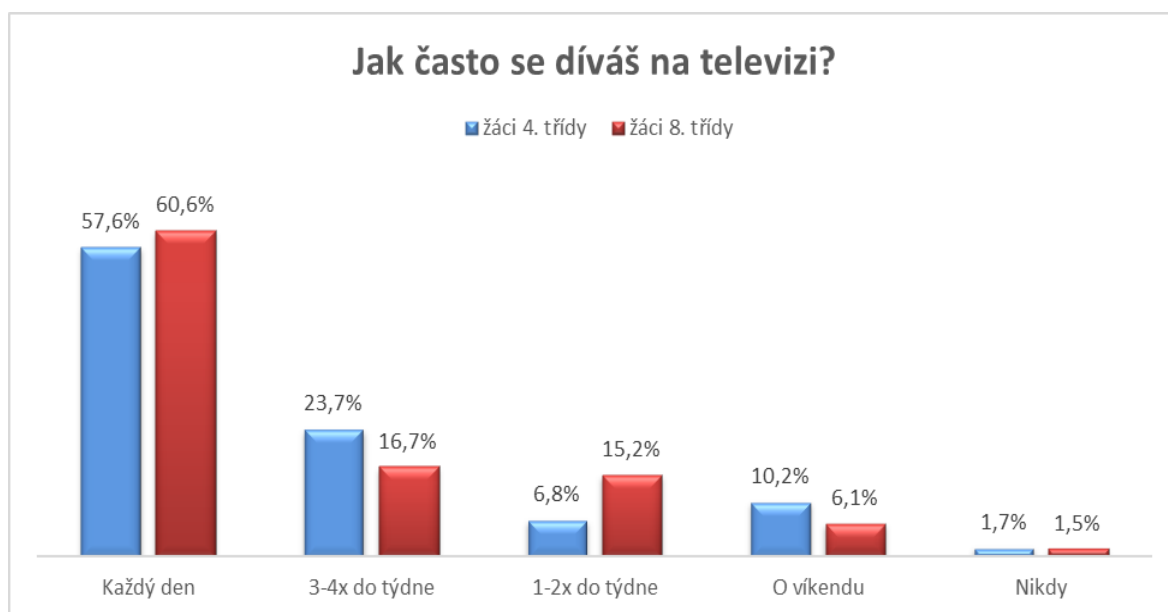
Otázka č. 3 se zabývala zjištěním stráveného času u televize.

Jak často se díváš na televizi?

Tabulka č. 3 – otázka č. 3

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
Každý den	34	40	57,6%	60,6%
3-4x do týdne	14	11	23,7%	16,7%
1-2x do týdne	4	10	6,8%	15,2%
O víkendu	6	4	10,2%	6,1%
Nikdy	1	1	1,7%	1,5%

Graf č. 3 – otázka č. 3

U otázky číslo tři žáci obou ročníků shodně vybrali nejčastější odpověď „Každý den“, a to až 60%, druhou nejčastější odpovědí byla odpověď „3-4 do týdne“ u obou ročníků s rozdílem 7%, u odpovědi „1-2 do týdne“ se četnost odpovědí u čtvrtých a osmých ročníků rozchází s odpovědí čtvrtou „O víkendu“ a odpověď poslední „Nikdy“ se ročníky odpověďmi shodli kolem 1,5 a 1,7%.

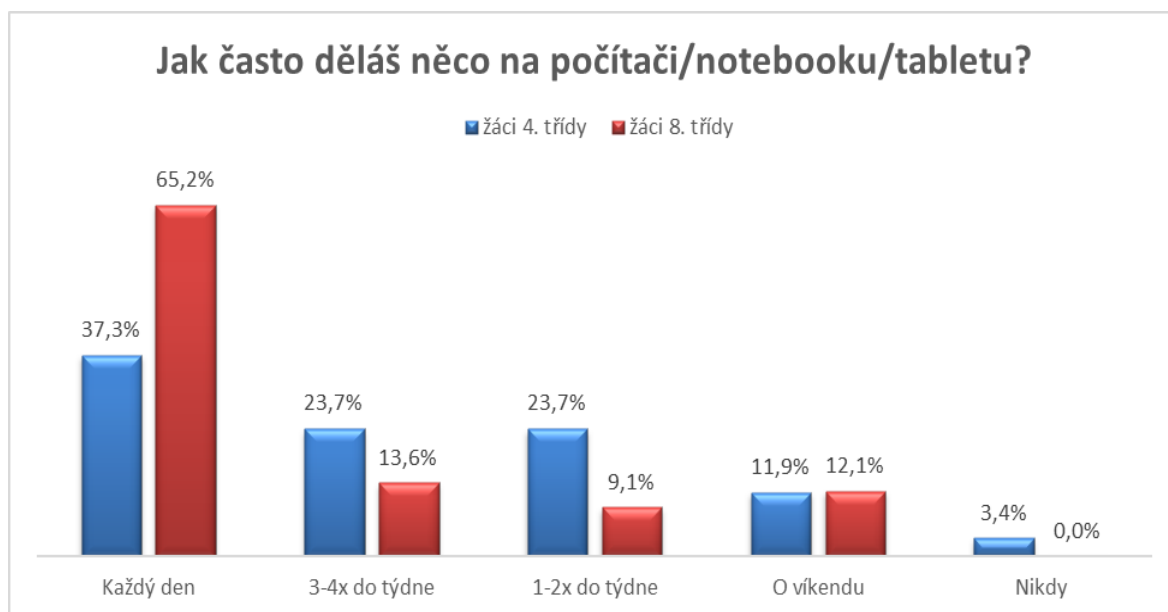
Otázka č. 4 se zaměřila na čas strávený na počítači.

Jak často děláš něco na počítači?

Tabulka č. 4 – otázka č. 4

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
Každý den	22	43	37,3%	65,2%
3-4x do týdne	14	9	23,7%	13,6%
1-2x do týdne	14	6	23,7%	9,1%
O víkendu	7	8	11,9%	12,1%
Nikdy	2	0	3,4%	0,0%

Graf č. 4 – otázka č. 4

Otázka číslo čtyři ukázala 37% a 65% žáků pracujících na počítači „Každý den“. Odpověď „3-4x do týdne“ byla zvolena 24% a téměř 14%, třetí odpověď „1-2x do týdne“ zvolilo opět 24% a 9%, u odpovědi „ O víkendu“ to byly téměř shodné odpovědi po 12% a poslední odpověď „Nikdy“ u žáků čtvrtých ročníků byla využita jen 3% a u žáků osmých ročníků nebyla využita vůbec.

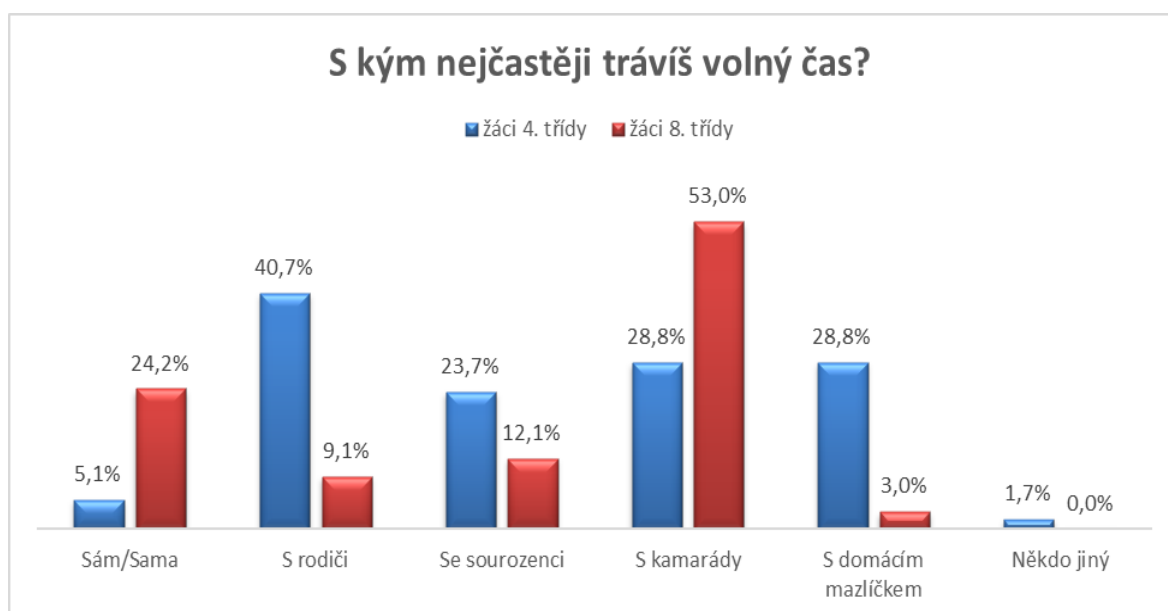
Otázka č. 5 se zabývala zjištěním, s kým žáci tráví svůj volný čas.

S kým nejčastěji trávíš volný čas?

Tabulka č. 5 – otázka č. 5

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
Sám/Sama	3	16	5,1%	24,2%
S rodiči	24	6	40,7%	9,1%
Se sourozenci	14	8	23,7%	12,1%
S kamarády	17	35	28,8%	53,0%
S domácím mazlíčkem	17	2	28,8%	3,0%
Někdo jiný	1	0	1,7%	0,0%

Graf č. 5 – otázka č. 5

Nejčastější odpovědí na pátou otázku, týkající se toho, s kým žáci nejčastěji tráví volný čas, byla u žáků čtvrtých tříd odpověď s „Rodiči“, a to 41% a další následovala shodně „S kamarády“ a „S domácími mazlíčky“. U žáků osmých tříd to byla odpověď „S kamarády“, a to 53%, další odpovědi v pořadí bylo „Sám/Sama“. Zde je vidět, jak se žáci během let osamostatňují a vyhledávají spíše společnost kamarádů než rodičů.

Jelikož zde někteří žáci odpověděli vícečetně a není možné upřednostnit jednu odpověď před druhou, tak byl počet odpovídajících navýšen a o počet vícečetných odpovědí.

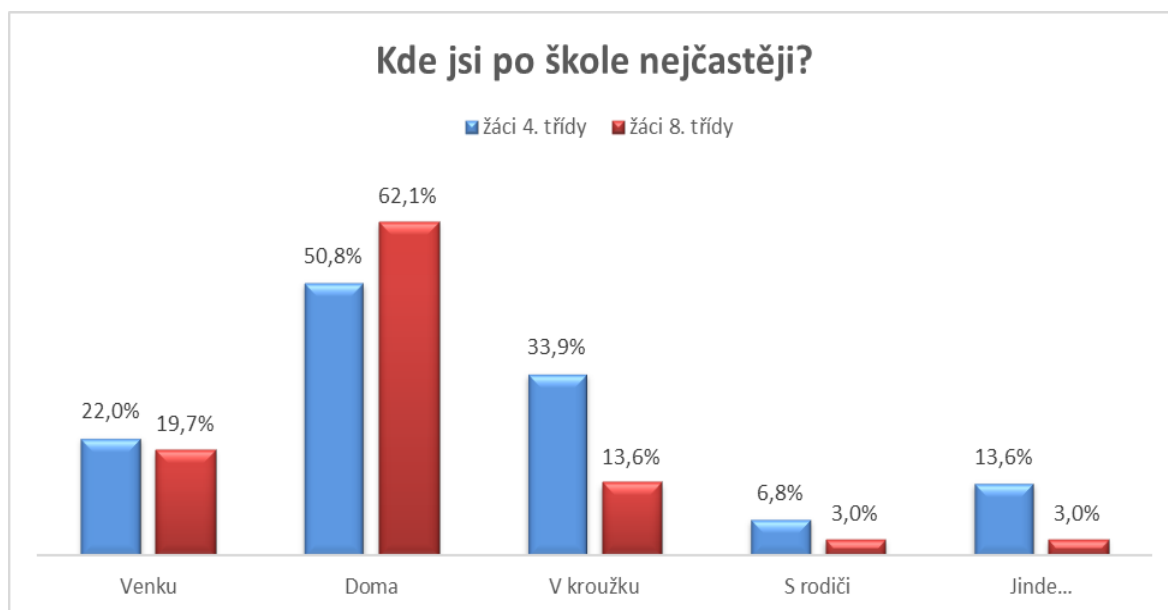
Otázka č. 6 zkoumala, kde žáci tráví čas po škole.

Kde jsi po škole nejčastěji?

Tabulka č. 6 – otázka č. 6

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
Venku	13	13	22,0%	19,7%
Doma	30	41	50,8%	62,1%
V kroužku	20	9	33,9%	13,6%
S rodiči	4	2	6,8%	3,0%
Jinde...	8	2	13,6%	3,0%

Graf č. 6 – otázka č. 6

Otázka šestá souvisela s trávením volného času po škole. Jak odpovědi ukazují, žáci čtvrtých tříd si jako nejčastější zvolili odpověď „Doma“, a to téměř 51% a následovala odpověď „V kroužku“, a to 34%. U žáků osmých tříd byla nejčastěji vybranou odpovědí odpověď „Doma“ a to dokonce 62% a druhou nejčastěji vybíranou odpovědí, byla odpověď „Venku“ s 20%. Z toho vyplývá, bez rozlišení věku a pohlaví, že děti nemají zájem nebo nejsou vedeny k zájmovým činnostem a svůj volný čas tráví doma.

Jelikož zde někteří žáci odpověděli vícečetně a není možné upřednostnit jednu odpověď před druhou, tak byl počet odpovídajících navýšen a o počet vícečetných odpovědí.

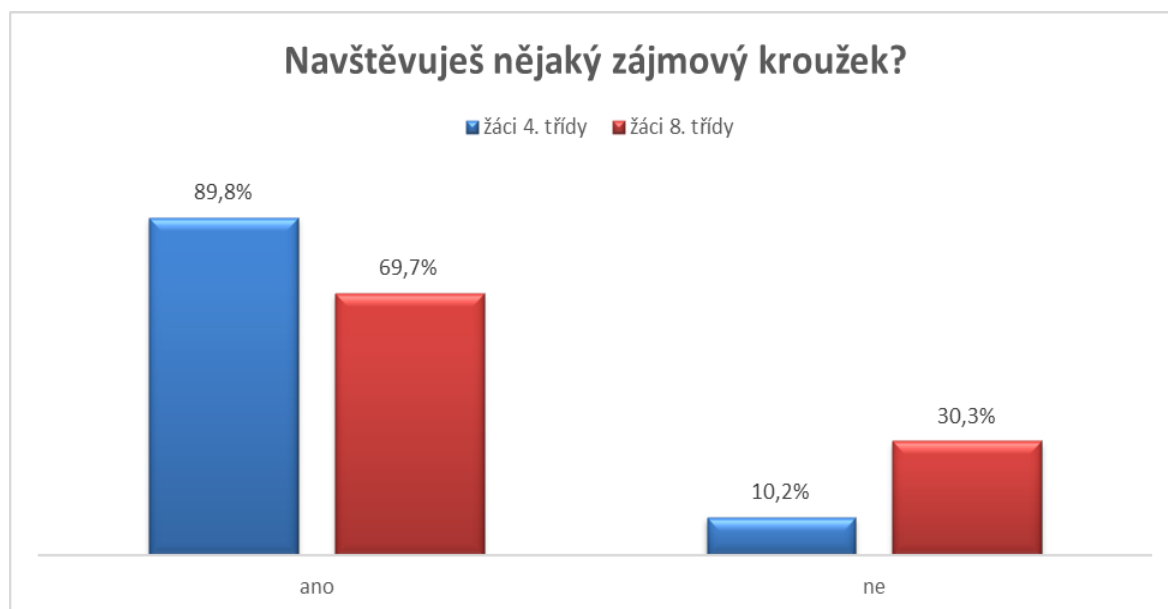
Otázka č. 7 zjišťovala, zda žáci navštěvují nějaký zájmový kroužek.

Navštěvuješ nějaký zájmový kroužek?

Tabulka č. 7 – otázka č.7

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
ano	53	46	89,8%	69,7%
ne	6	20	10,2%	30,3%

Graf č. 7 – otázka č. 7

K milému překvapení, zde graf na otázku, zda žáci navštěvují nějaký zájmový kroužek ukazuje, že žáci čtvrtých tříd zájmový kroužek navštěvují téměř v 90%, pouhých 10% nenavštěvuje žádný a u žáků osmých tříd zájmový kroužek navštěvuje 70% a 30% nenavštěvuje žádný. Možností proč u starších žáků je procento nenavštěvování kroužků vyšší, může být ztráta zájmu o činnost, navštěvovaný kroužek je věkově omezený, nebo žáci nejsou vedeni k zájmovým činnostem a nebo i zde mohou být žáci ze slabších sociálních vrstev a situace jim neumožňuje navštěvovat vybraný kroužek.

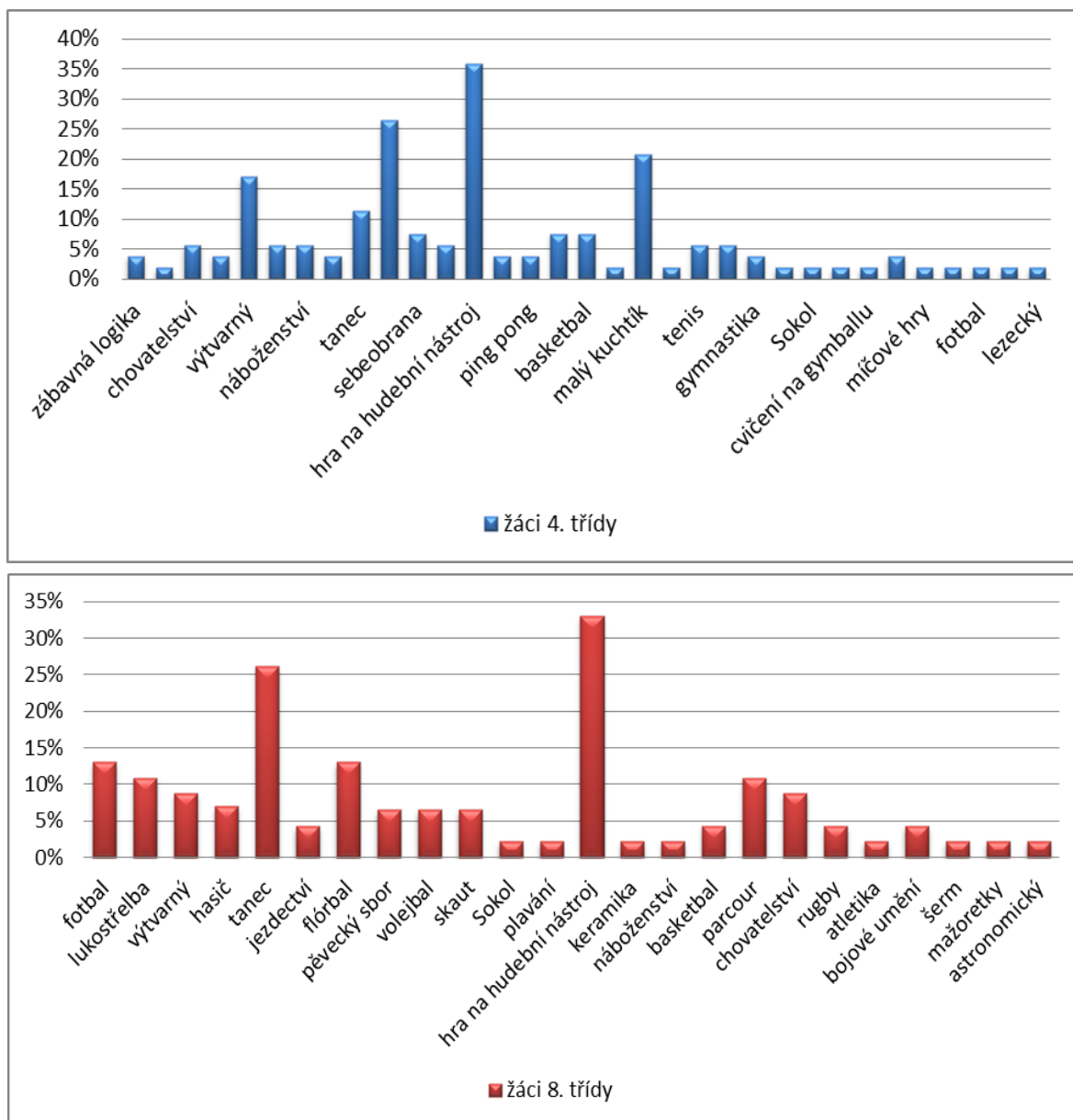
Otázka č.8 se zaměřila na to, jaký kroužek si žáci zvolili.

Jaký kroužek navštěvuješ?

Tabulka č. 8 – otázka č. 8

zájmový kroužek	žáci 4. třídy	žáci 4. třídy	zájmový kroužek	žáci 8. třídy	žáci 8. třídy
zábavná logika	2	4%	fotbal	6	13%
chemik	1	2%	lukostřelba	5	11%
chovatelství	3	6%	výtvarný	4	9%
keramika	2	4%	hasič	3	7%
výtvarný	9	17%	tanec	12	26%
dyslektický	3	6%	jezdeckví	2	4%
náboženství	3	6%	florbal	2	13%
jezdeckví	2	4%	pěvecký sbor	3	7%
tanec	6	11%	volejbal	3	7%
florbal	14	26%	skaut	3	7%
sebeobrana	4	8%	Sokol	1	2%
rugby	3	6%	plavání	1	2%
hra na hudební nástroj	19	36%	hra na hudební nástroj	15	33%
rybář	2	4%	keramika	1	2%
ping pong	2	4%	náboženství	1	2%
plavání	4	8%	basketbal	2	4%
basketbal	4	8%	parcour	5	11%
hasič	1	2%	chovatelství	4	9%
malý kuchtík	11	21%	rugby	2	4%
volejbal	1	2%	atletika	1	2%
tenis	3	6%	bojové umění	2	4%
angličtina	3	6%	šerm	1	2%
gymnastika	2	4%	mažoretky	1	2%
atletika	1	2%	astronomický	1	2%
Sokol	1	2%			
mažoretky	1	2%			
cvičení na gymballu	1	2%			
pěvecký sbor	2	4%			
míčové hry	1	2%			
skaut	1	2%			
fotbal	1	2%			
bikros	1	2%			
lezecký	1	2%			

Graf č. 8 – otázka č. 8

Otázka číslo osm byla poměrně hodně rozsáhlá díky pestrosti zájmových kroužků. Žáci čtvrtých tříd jako nejnavštěvovanější kroužek zvolili „Hru na hudební nástroj“, a to 36%, druhým a třetím nejnavštěvovanějším kroužkem u žáků čtvrtých tříd jsou „Florbal“ s 26% a „Malý kuchtík“ s 21%. U žáků osmých tříd je nejnavštěvovanější také „Hra na hudební nástroj“ s 33%, následuje „Tanec“ s 26% a shodně „Fotbal“ a „Florbal“ se 13%. „Hra na hudební nástroj“ je nejnavštěvovanější pravděpodobně z toho důvodu, že škola má třídy s rozšířenou výukou hudební výchovy. Dále je potěšující, že sport ve formě florbalu a fotbalu je také hojně zastoupen.

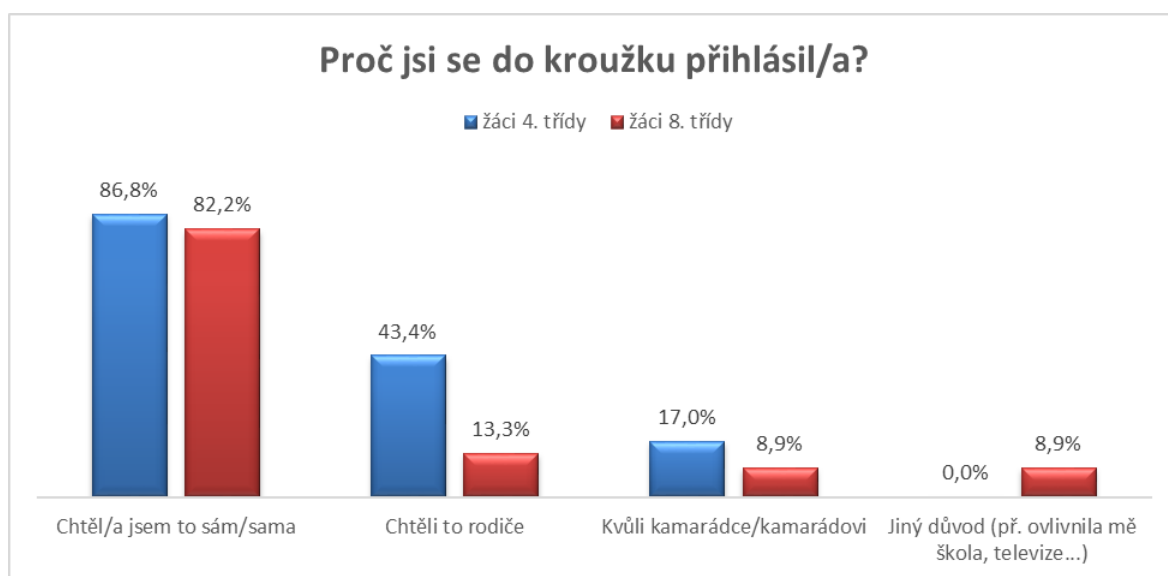
Otázka č. 9 zkoumala důvod přihlášení do zájmového kroužku.

Proč jsi se do kroužku přihlásil/a?

Tabulka č. 9 – otázka č. 9

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
Chtěl/a jsem to sám/sama	46	37	86,8%	82,2%
Chtěli to rodiče	23	6	43,4%	13,3%
Kvůli kamarádce/kamarádovi	9	4	17,0%	8,9%
Jiný důvod (př. ovlivnila mě škola, televize ...)	0	4	0,0%	8,9%

Graf č. 9 – otázka č. 9

Na otázku proč jsi se do kroužku přihlásil/a odpověděli žáci čtvrtých tříd 87%, že kroužek navštěvovat chtěli, 43%, že si to přáli rodiče a 17% uvedlo, že kvůli kamarádce. U žáků osmých tříd uvedlo 82% žáků, že kroužek navštěvovat chtělo, 13% že si to tak přáli rodiče a po 9% navštěvují kroužek kvůli kamarádovi nebo z jiného důvodu jako například udržení kondice, přivedla mě k tomu sestra popřípadě shlédnuté video.

Jelikož zde někteří žáci odpověděli vícečetně a není možné upřednostnit jednu odpověď před druhou, tak byl počet odpovídajících navýšen a o počet vícečetných odpovědí.

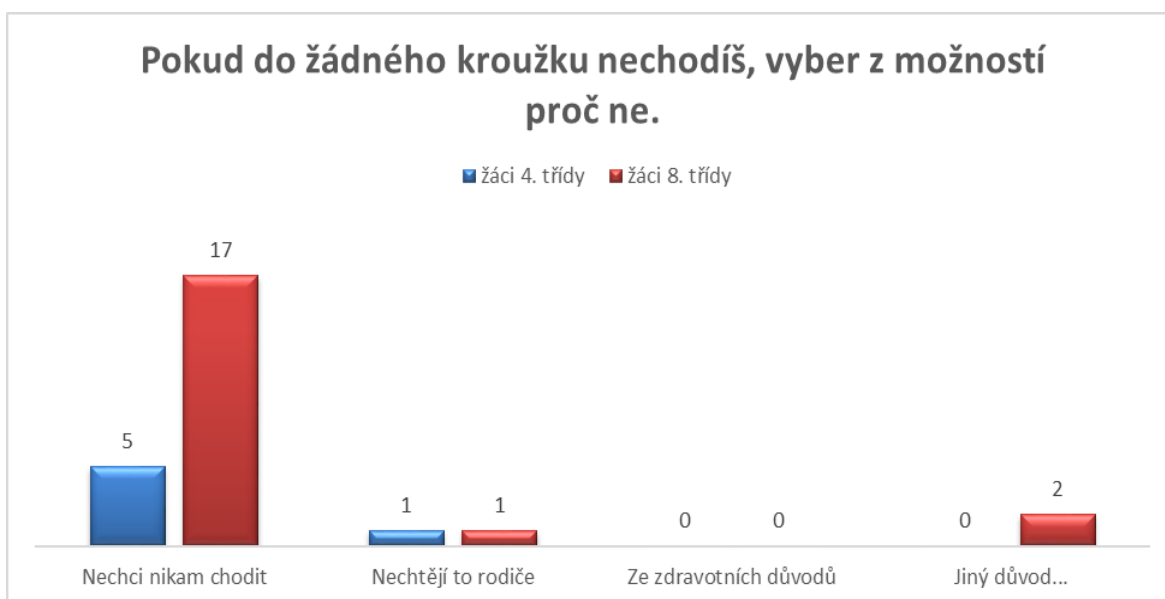
Otázka č. 10 zjišťovala důvod nenavštěvování kroužku.

Pokud do žádného kroužku nechodíš, vyber z možností, proč ne.

Tabulka č. 10 – otázka č. 10

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
Nechci nikam chodit	5	17	83,3%	85,0%
Nechtějí to rodiče	1	1	16,7%	5,0%
Ze zdravotních důvodů	0	0	0,0%	0,0%
Jiný důvod...	0	2	0,0%	10,0%

Graf č. 10 – otázka č. 10

Z odpovědí na otázku číslo 10 vyplývá, že u žáků čtvrtých tříd jen 5 žáků nikam chodit nechce a jen u 1 žáka si to nepřejí rodiče. U žáků osmých tříd 17 žáků do kroužku chodit nechce a jen u jednoho si to nepřejí rodiče a 2 žáci uvedli, že k nenavštěvování kroužku mají jiný důvod. U této otázky nebyl komentář v procentech uveden vědomě, aby výše procent nebyla zavádějící.

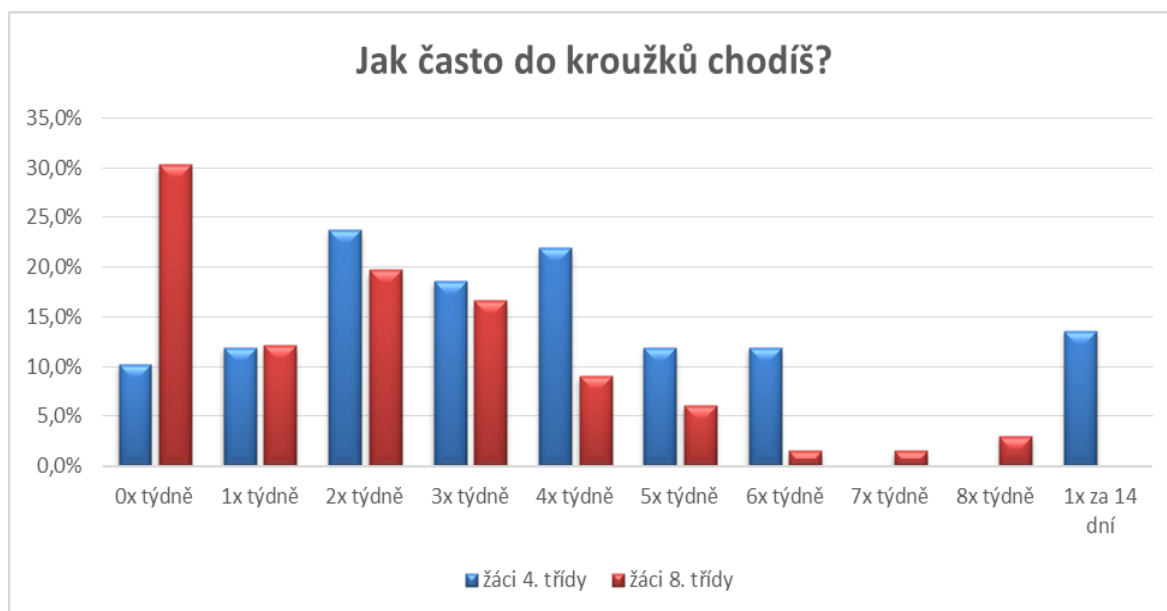
Otázka č. 11 zjišťovala, jak často žáci do kroužků chodí.

Jak často do kroužku chodíš?

Tabulka č. 11 – otázka č. 11

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
0x týdně	6	20	10,2%	30,3%
1x týdně	7	8	11,9%	12,1%
2x týdně	14	13	23,7%	19,7%
3x týdně	11	11	18,6%	16,7%
4x týdně	13	6	22,0%	9,1%
5x týdně	7	4	11,9%	6,1%
6x týdně	0	1	11,9%	1,5%
7x týdně	0	1	0,0%	1,5%
8x týdně	0	2	0,0%	3,0%
1x za 14 dní	8	0	13,6%	0,0%

Graf č. 11 – otázka č. 11

Na tuto otázku žáci čtvrtých tříd nejčastěji odpovídali „2x týdně“ a to 24%, dále „4x týdně“ a to 22% a třetí nejčastější odpověď byla „3x týdně“. Nejčastější odpovědi žáků osmých tříd je „0x týdně“ a to 30%, „2x týdně“ a to 20% a třetí nejčastější odpovědi je „3x týdně“ a to 17%.

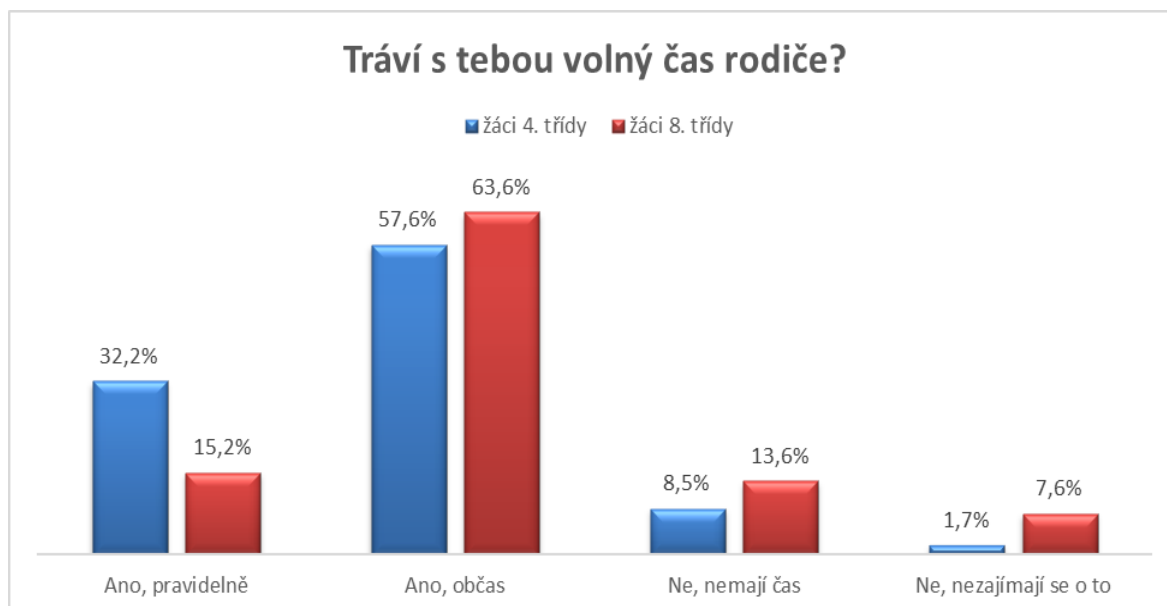
Otázka č.12 se zaměřila na zjištění trávení volného času s rodiči.

Tráví s tebou volný čas rodiče?

Tabulka č. 12 – otázka č. 12

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
Ano, pravidelně	19	10	32,2%	15,2%
Ano, občas	34	42	57,6%	63,6%
Ne, nemají čas	5	9	8,5%	13,6%
Ne, nezajímají se o to	1	5	1,7%	7,6%

Graf č. 12 – otázka č. 12

Na otázku, zda s žáky tráví čas rodiče uvedli žáci čtvrtých tříd, že „Ano, pravidelně“ 32%, „Ano, občas“ 58% a „Ne, nemají čas“ 9%. Žáci osmých tříd uvedli, že „Ano, pravidelně“ 15%, „Ano, občas“ 64% a „Ne, nemají čas“ 14%. Z daného grafu vyplývá, že se rodiče svým dětem věnují, ať už mladšího či staršího školního věku a tráví spolu volný čas.

Otázka č. 13 se věnovala mimoškolní aktivitě.

Co ti po škole zabere nejvíce času?

Tabulka č. 13 – otázka č. 13

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
Učení do školy	28	21	47,5%	31,8%
Kroužky	24	21	40,7%	31,8%
Pobyt venku s kamarády	5	14	8,5%	21,2%
Jiná možnost...	6	10	10,2%	15,2%

Graf č. 13 – otázka č. 13

Na otázku číslo 13 žáci čtvrtých tříd odpověděli 48%, že nejvíc času jim po škole zabere „Učení do školy“, 41% věnují „Kroužkům“ a 10% věnují ještě „Jiné činnosti“. U žáků osmých tříd shodně 32% žáci věnují „Učení do školy“ a „Kroužkům“, 21% věnují „Pobytu venku s kamarády“.

Jelikož zde někteří žáci odpověděli vícečetně a není možné upřednostnit jednu odpověď před druhou, tak byl počet odpovídajících navýšen a o počet vícečetných odpovědí.

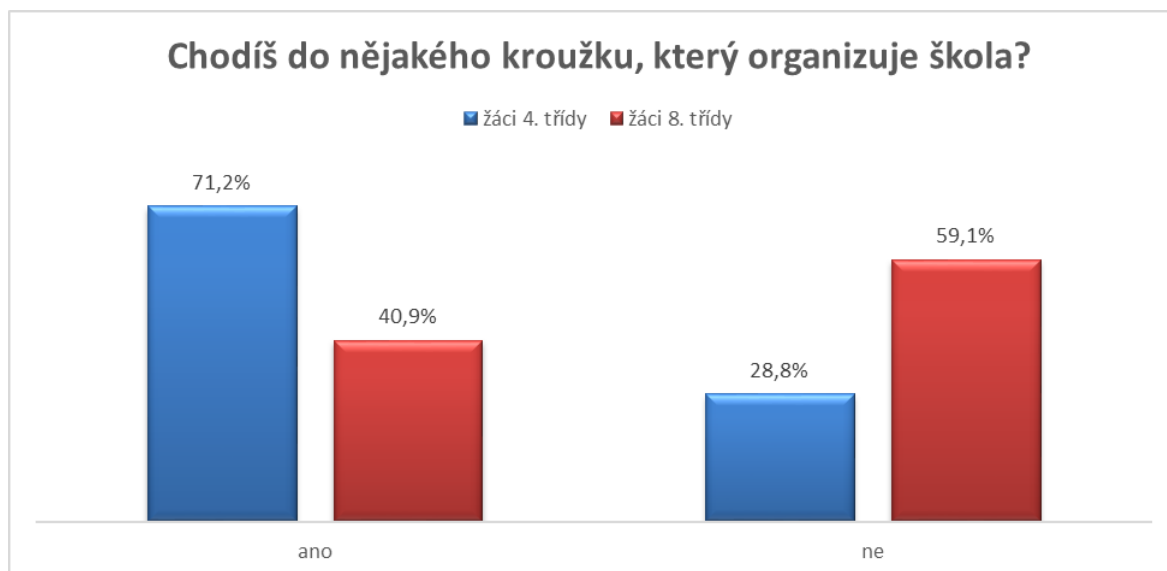
Otázka č. 14 zjišťovala, zda žáci navštěvují kroužek zřízený školou.

Chodíš do nějakého kroužku, který organizuje škola?

Tabulka č. 14 – otázka č. 14

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
ano	42	27	71,2%	40,9%
ne	17	39	28,8%	59,1%

Graf č. 14 – otázka č. 14

Na otázku chodíš do nějakého kroužku, který organizuje škola, žáci čtvrtých tříd odpověděli 71% „Ano“ a 29% „Ne“, u žáků osmých tříd „Ano“ odpovědělo 41% a „Ne“ odpovědělo 59%. Z tohoto grafu je zřejmé, že žáci mladšího školního věku více využívají zájmových kroužků nabízených školou.

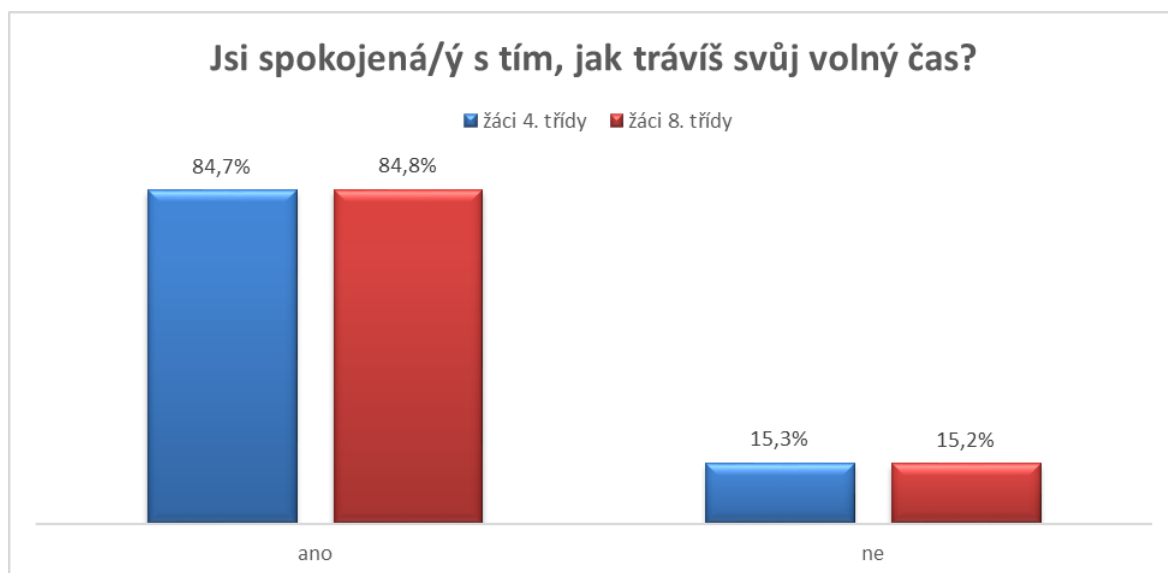
Otázka č. 15 se věnuje zjištění, zda je žák spokojený s tím jak stráví svůj volný čas.

Jsi spokojená/ý s tím, jak trávíš svůj volný čas?

Tabulka č. 15 – otázka č. 15

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
ano	50	56	84,7%	84,8%
ne	9	10	15,3%	15,2%

Graf č. 15 – otázka č. 15

Žáci na otázku zda jsou spokojeni s tím, jak tráví svůj volný čas odpověděli shodně a to 85% „Ano“ a 15% „Ne“. Je to příjemné zjištění, že žáci čtvrtých i osmých tříd jsou z větší části spokojeni s tím, jak využijí svůj volný čas bez ohledu na to, zda navštěvují kroužky nebo se věnují individuální činnosti.

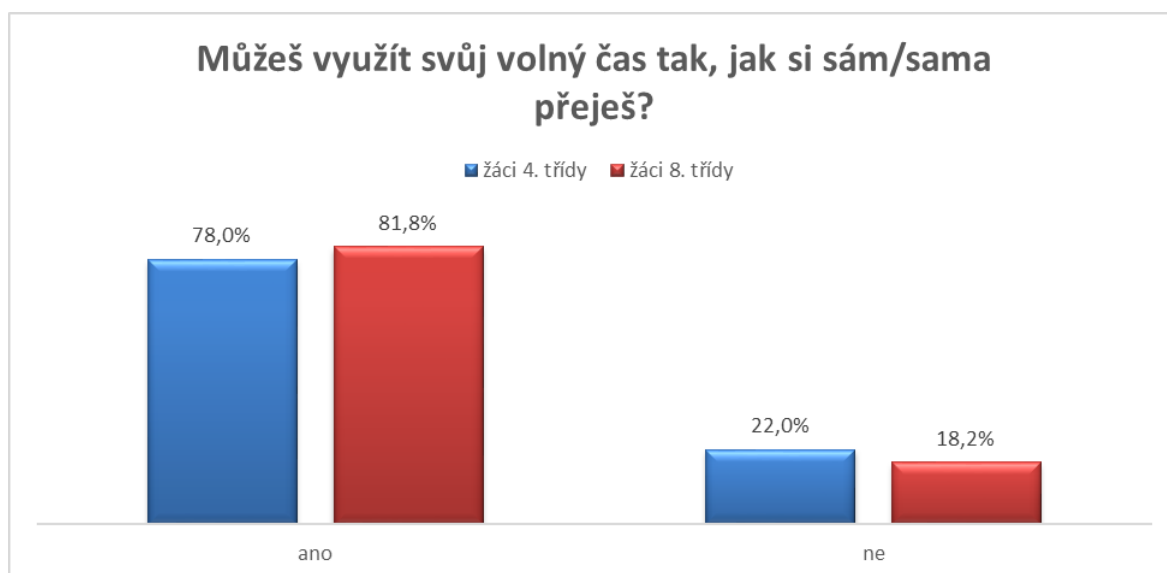
Otázka č. 16 zjišťovala, zda mohou žáci využít svůj volný čas dle svého uvážení.

Můžeš využít svůj volný čas tak, jak si sám/sama přeješ?

Tabulka č. 16 – otázka č. 16

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
ano	46	54	78,0%	81,8%
ne	13	12	22,0%	18,2%

Graf č. 16 – otázka č. 16

Na tuto otázku žáci čtvrtých tříd odpověděli 78% „Ano“ a 22% „Ne“ a žáci osmých tříd odpověděli 82% „Ano“ a 18% „Ne“. Tento markantní procentuální rozdíl ukazuje, že žáci jak čtvrtých tak i osmých tříd si mohou organizovat svůj volný čas dle svého uvážení.

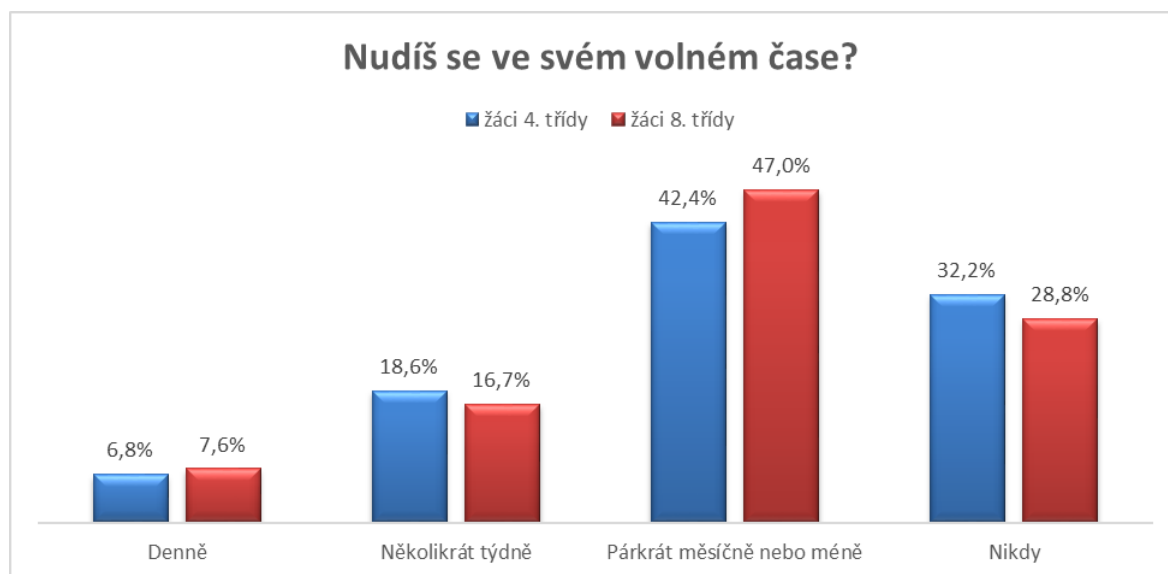
Otázka č. 17 se zaměřila na zjištění, zda se žáci ve svém volném čase nudí.

Nudíš se ve svém volném čase?

Tabulka č. 17 – otázka č. 17

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
Denně	4	5	6,8%	7,6%
Několikrát týdně	11	11	18,6%	16,7%
Párkrát měsíčně nebo méně	25	31	42,4%	47,0%
Nikdy	19	19	32,2%	28,8%

Graf č. 17 – otázka č. 17

Na otázku zda se žáci nudí ve svém volném čase, odpověděli žáci čtvrtých tříd, že „Denně“ 7%, „Několikrát týdně“ 19%, „Párkrát měsíčně nebo méně“ 42% a „Nikdy“ 32%. Žáci osmých tříd odpovídali obdobně a to „Denně“ 8%, „Několikrát týdně“ 17%, „Párkrát měsíčně nebo méně“ 47% a „Nikdy“ 29%. Z odpovědí vyplývá, že žáci obou ročníků svůj volný čas umí využít konstruktivně.

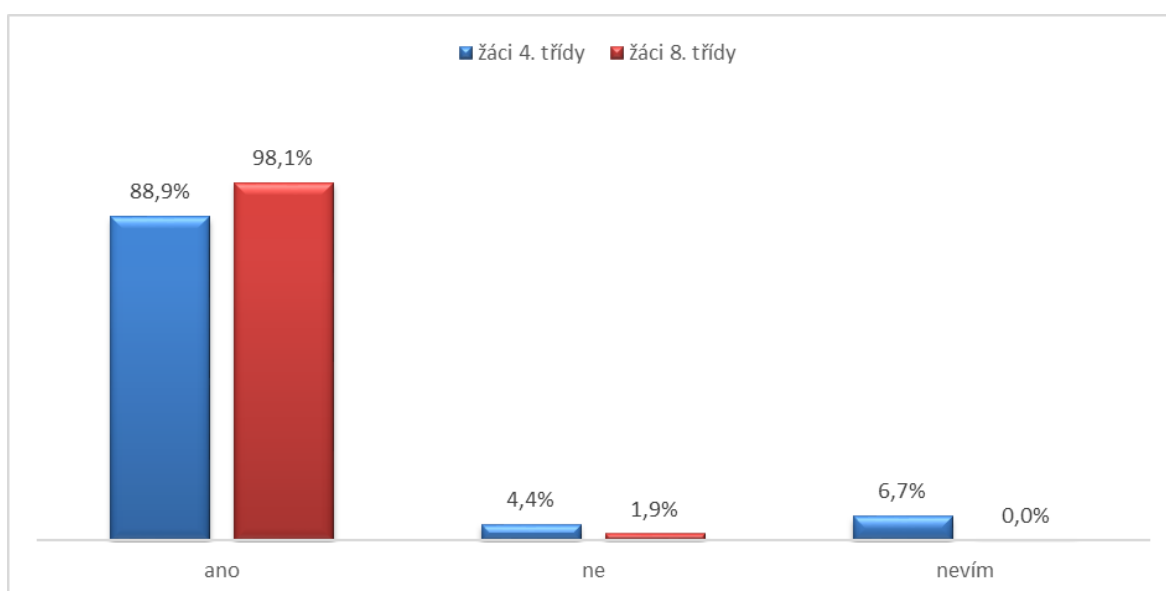
Poslední otázka se zaměřila na to, zda si žáci myslí, že tráví spoustu času u televize a počítače.

Myslíš si, že ty a tvoji přátelé trávíte více času u televize a počítače než venku?

Tabulka č. 18 – otázka č. 18

	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy	žáci 4. třídy	žáci 8. třídy
ano	40	51	88,9%	98,1%
ne	2	1	4,4%	1,9%
nevím	3	0	6,7%	0,0%

Graf č. 18 – otázka č. 18

Na tuto otázku žáci čtvrtých tříd odpověděli téměř 89% „Ano“, 4% „Ne“ a 7% „Nevím“. Žáci osmých tříd odpověděli 98% „Ano“, 2% „Ne“, odpověď „Nevím“ nebyla využita. Odpovědi na tuto otázku mohou být důsledkem dnešní přetechnizované doby, kdy děti místo venkovních aktivit tráví volné chvílky u televize, počítačů, tabletů, mobilních telefonů a herních konzol.

4.4 Zhodnocení výsledků

Jak ukázal výzkum, volný čas žáků mladšího školního věku je organizovaný především rodiči, je to z velké části ovlivněno samozřejmě věkem dětí, kdy rodiče chtějí a musí mít přehled, co jejich děti ve volném čase dělají. Naopak volný čas žáků staršího školního věku již není tak ovlivněn dohledem rodičů, z velké části si tito žáci svůj volný čas organizují samy.

Hypotéza první: „Žáci čtvrtých tříd tráví více volného času s rodiči než žáci osmých tříd“, se tedy potvrdila. Odpovědi na tuto hypotézu se mi dostalo pomocí otázky č. 5 – „S kým nejčastěji trávíš volný čas?“, kde žáci čtvrtých tříd 41% zvolili odpověď „S rodiči“ a zároveň to byla nejčastější odpověď žáků mladšího školního věku, naproti tomu žáci osmých tříd zvolili odpověď „S rodiči“ jako jednu z nejslabších z konkrétně definovaných odpovědí a otázky č. 12 – „Tráví s Tebou volný čas rodiče?“, kde žáci čtvrtých tříd odpověděli na otázku odpovědí „Ano, pravidelně“ a „Ano, občas“ dohromady 90% a žáci osmých tříd na stejnou otázku odpověděli necelými 80% opět „Ano, pravidelně“ a „Ano, občas“.

Druhá hypotéza: „Většina žáků má svůj volný čas organizovaný“, byla potvrzena na základě otázek 7 a 11. Otázka číslo 7 – „Navštěvuješ nějaký zájmový kroužek?“, byla žáky čtvrtých tříd zodpovězena 90% odpovědí „Ano“ a u žáků osmých tříd 70% odpovědí „Ano“. Z těchto odpovědí tedy vyplývá, že žáci obou věkových kategorií mají svůj volný čas organizovaný minimálně po dobu, kterou stráví ve svých zájmových kroužcích. Otázka číslo 11 – „Jak často do kroužku chodíš?“, byla žáky čtvrtých tříd zodpovězena následovně, odpovědi „2x týdně“, „3x týdně“, „4x týdně“ se pohybovaly v rozmezí od 19% do 24%. U žáků osmých tříd se jeví jako nejčastěji zastoupena odpověď „0x týdně“, jelikož jsou odpovědi více rozptýlené a to od „2x týdně“ až do „8x týdně“ Tyto výsledky i tak ukazují jak často žáci navštěvují své zájmové kroužky a tudíž i organizovanost volného času.

Třetí hypotéza: „Většina žáků považuje trávení svého volného času za smysluplné“, byla potvrzena pomocí otázek 15, 16 a 17. Otázka číslo 15 se zaměřila na zjištění: „Jsi spokojená/ý s tím, jak trávíš svůj volný čas?“ Žáci čtvrtých tříd s žáky osmých tříd odpověděli na otázku shodně 85% „Ano“, což je důkazem, že téměř všichni žáci obou ročníků jsou spokojeni s tím, jak tráví svůj volný čas a dá se předpokládat, že jestliže jsou žáci spokojeni, pak v tom vidí i jistý smysl. Odpovědi na otázku číslo 16 přibližují více

k potvrzení této hypotézy. Otázka číslo 16 – „Můžeš využít svůj volný čas tak, jak si sám/sama přeješ?“. Odpovědi „Ano“ žáků čtvrtých tříd byla ve výši 78% a u žáků ta stejná odpověď získala 82%. To je opět důkazem toho, že pokud žáci mají možnost si svůj volný čas zorganizovat samy, tak jej stráví dle svého uvážení, tudíž v očích žáků smysluplně. Otázka číslo 17 – „Nudíš se ve svém volném čase?“, byla žáky čtvrtých tříd zodpovězena 42% „Párkrát měsíčně nebo méně“ a u žáků osmých tříd 47% zvolena tatáž odpověď. To je důkazem, že žáci svůj čas využívají smysluplně, ať už, jak dokazují ostatní hypotézy, převážně s rodiči nebo v zájmových kroužcích.

Protože byl výzkum prováděn jen v takovém rozsahu, kdy byly osloveny pouze určité ročníky, není tedy možné brát tyto výsledky jako obecné vodítko, ale spíše jako malý průzkum. Nelze tento výzkum považovat stoprocentně za vypovídající o dané problematice a ani jej nelze nijak zobecnit.

Aby bylo možné, výzkum použít jako obecný přehled, musel by být výzkum proveden v podstatně větším rozsahu, ve všech věkových kategoriích, tedy oslovit žáky všech ročníků. Dotazník by musel vyplnit stejný počet žáků žijících ve městech a na venkově, kde je menší nabídka zájmových kroužků.

Jak ukázal dotazník, děti svůj volný čas tráví různě. Mladší žáci díky věku nemohou až tak rozhodovat o svém volném čase a většinu času tráví s rodiči nebo podle toho, co si rodiče přejí. Starší žáci mají přeci jen v tomto ohledu trochu výhodu, ale i zde jsou ovlivněni svým věkem a jakoby ztráceli zájem o volnočasové aktivity.

Dotazník dále ukázal, že většina dětí je spokojena s tím, jak tráví svůj volný čas. Ať už trávený s rodiči, venku s kamarády anebo v zájmových kroužcích. Veškerá činnost prováděná ve volném čase žáky baví a věnují ji dostatek času. Najdou se ovšem i žáci, kteří by chtěli různé zájmové činnosti navštěvovat, ale není jim to dopřáno, ať už z finančních důvodů, z důvodů nemožnosti dojíždění za zájmovou činností nebo neprovozování daného kroužku v dostupné vzdálenosti.

Ale i přesto velké množství dětí navštěvuje organizované zájmové kroužky, a to i děti žijící na venkově, kde tyto kroužky jsou nabízené v menším rozsahu.

U mladších dětí je nabídka zájmových činností mnohem pestřejší a především organizovanější. Žáci mladšího školního věku se zatím hledají, proto zkouší různé zájmové činnosti, což prohlubuje jejich vědomosti a dovednosti. Postupně si děti zvolí kroužky, ve kterých se budou zdokonalovat a cíleně se budou věnovat jen takovým činnostem, které je

budou bavit. Starší žáky již není potřeba tolik kontrolovat či je aktivně zapojovat do organizovaných činností, zde už nechávají rodiče dětem spíše svobodnou volbu.

Oblasti zájmů u všech dětí se liší. Ovšem velmi příjemným zjištěním je, že mezi nejoblíbenějšími zájmy je stále sport, i když většina dětí přiznává, že poměrně hodně času tráví u počítače či televize. Oblíbeným kroužkem dotazovaný dětí je kurz vaření, do kterého se hlásí bez ohledu na věk či pohlaví. Celkově mají zájmové kroužky velký vliv na děti, napomáhají utvářet jejich osobnost, setkávat se s vrstevníky stejného nebo podobného zaměření, učí se navazovat kontakty. Děti mají možnost se věnovat různým zájmovým činnostem během roku, ale také v nich pokračovat během prázdnin. Spousta kroužků nabízí „své služby“ nejen ve školním roce, ale i během letních prázdnin, a to nejen v jednotlivých dnech, ale i v podobě táborů. Jedná se pak o tábory pro mladší děti jednodenní a pro ty větší vícedenní, kde se děti mohou utužovat nejen v individuálních schopnostech, ale i v kolektivu. Ať už tak nebo onak, je potřeba dnešní děti více vést ke kroužkům, zájmovým činnostem a k utváření sama sebe.

ZÁVĚR

Práci jsem věnovala dětem mladšího a staršího školního věku, konkrétně dětem čtvrtých a osmých tříd, tomu jak tráví svůj volný čas a jakým zájmovým aktivitám se věnují.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. Teoretická je rozdělena do tří kapitol, které na sebe plynule navazují. První kapitola nás uvede do problematiky volného času, kde jsem definovala volný čas a jeho základní funkce. Dále jsem zde objasnila výchovu k volnému času a volný čas jako nástroj k rozvíjení sebe samého. Z první kapitoly je zřejmé o čem celá bakalářská práce pojednává.

Ve druhé kapitole jsem se zaměřila na historii volného času. Na postupný vývoj zájmových činností, kroužků a faktory, které ovlivňují trávení volného času, mezi něž patří rodina, vliv školy, vliv jednotlivých vrstevníků i prostředí. Druhá kapitola je také věnována jednotlivým organizacím a institucím věnujícím se volnočasovým aktivitám. Mezi školské instituce patří školní družiny a školní kluby, mezi ty mimoškolní pak patří například, umělecké školy, sportovní kluby a různá hnutí. Z hnutí věnujících se volnému času dětí a mládeže jsem si pro přiblížení vybrala Sokol.

Třetí kapitola je věnována škole, na které jsem prováděla výzkum. V jednotlivých podkapitolách jsem představila a přiblížila školu Nádražní 5, poukázala na její historii a především na možnosti volnočasových aktivit a kroužků nabízených touto školou.

Následovala praktická část, která měla ověřit teoretické poznatky s praktickými zkušenostmi. Oslovila jsem, se svolením ředitele školy, žáky čtvrtých a osmých tříd již zmiňované školy Nádražní 5. Pomocí vyplněných dotazníků a jejich následném vyhodnocení se mi podařilo potvrdit všechny tři hypotézy. To, že žáci čtvrtých tříd tráví více volného času s rodiči než žáci osmých tříd, že většina žáků má svůj volný čas organizovaný, že většina žáků považuje trávení svého volného času za smysluplné.

Dnešní mládež, byť hodně ovlivněna technickým pokrokem, má mnohem větší možnosti, jak využít svůj volný čas, jak a kam směřovat své volnočasové aktivity. Je jim nabízeno nepřehledné množství zájmových aktivit či kroužků zaměřených na naučení se něčeho nového nebo na rozšíření svých znalostí a schopností.

Na rodičích, vychovatelích, pedagozích pak je, nasměřovat dnešní děti tím správným směrem. Ukázat jim cestu jak nejlépe využít volný čas než jen svévolným uplynutím doby.

Způsob jak se pobavit, něco dokázat nebo vytvořit, ať už individuálně nebo v kolektivu. Možnosti jak se seznámit s novými lidmi, přírodou a také jak poznat sám sebe.

Závěrem bych ráda dodala, že všechny tři hypotézy potvrdily a minimálně v mých očích povznesly dnešní děti na lepší úroveň, než jak je prezentují výzkumy zveřejňované v médiích. Vyplněné dotazníky a jejich zpracování je důkazem opaku, děti bez ohledu na rozlišení věku či pohlaví mají zájem o aktivity a jiné činnosti, ať už individuální či kolektivní, s rodinou či kamarády.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BEZINKA, M. *Filozofické základy výchovy*. Praha: České katolické nakladatelství Zvon, 1996. ISBN 80-7113-169-5.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85-931-79-6.

HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-900-2.

HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-628-5.

HODAŇ, B., DOHNAL, T. *Rekreologie*. 2. upr. rozš. vyd. Olomouc: UP v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2197-1.

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

CHLUP, O., KUBÁLEK, J., UHER, J. *Pedagogická encyklopedie II. díl*. Praha: Novina, 1939. ISBN -.

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

LIPOVETSKY, G. *Éra prázdnoty*. Překlad. Beguivinová H. Praha: Prostor, 1998. ISBN 80-85190-74-5.

LUKÁŠKOVÁ, H. *Kvalita života dětí a didaktika*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-784-8.

MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.

NAVRÁTIL, S., MATTIOLI, J. *Problémové chování dětí a mládeže*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3672-3.

NĚMEC, J. et al. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.

PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-295-5.

PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. ISBN 80-210-2033-4.

SEKOT, A. *Sport a společnost*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-047-6.

SPOUSTA, V. et al. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno: Masarykova univerzita, 1996. ISBN 80-210-1274-9.

VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0841-3.

VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL. V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9.

SEZNAM DALŠÍCH ZDROJŮ

Almanach. Základní škola Vyškov, Nádražní 5. Vyškov, 2008.

KOTULÁN, V. Vyškovská zastavení – Vyškov. Vyškov: Město Vyškov, 2003, s. 6

KULÍŠKOVÁ, R. DP *Volnočasové aktivity dětí školního věku*. Brno: IMS, 2013.

TYRŠ, M. *Náš úkol, směr a cíl*. Praha: Olympia, 1971, s. 17

SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

Základní škola Vyškov, Nádražní 5. In: *ZŠ Nádražní: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: https://www.nadrazni5.cz/zš_nadrazni

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DTJ	Dědická tělocvičná jednota
EEG	Elektroencefalogram
TV	televizní
USA	Spojené státy americké
YMCA	Křesťanské sdružení mladých lidí
ZŠ	Základní škola
ZUŠ	Základní umělecká škola
ZOO	Zoologická zahrada

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1a – otázka č. 1.....	37
Tabulka č. 1b – otázka č. 1.....	38
Tabulka č. 2 – otázka č. 2.....	39
Tabulka č. 3 – otázka č. 3.....	40
Tabulka č. 4 – otázka č. 4.....	41
Tabulka č. 5 – otázka č. 5.....	42
Tabulka č. 6 – otázka č. 6.....	43
Tabulka č. 7 – otázka č. 7.....	44
Tabulka č. 8 – otázka č. 8.....	45
Tabulka č. 9 – otázka č. 9.....	47
Tabulka č. 10 – otázka č. 10	48
Tabulka č. 11 – otázka č. 11.....	49
Tabulka č. 12 – otázka č. 12.....	50
Tabulka č. 13 – otázka č. 13.....	51
Tabulka č. 14 – otázka č. 14.....	52
Tabulka č. 15 – otázka č. 15.....	53
Tabulka č. 16 – otázka č. 16.....	54
Tabulka č. 17 – otázka č. 17.....	55
Tabulka č. 18 – otázka č. 18.....	56

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1a – otázka č. 1.....	37
Graf č. 1b – otázka č. 1.....	38
Graf č. 2 – otázka č. 2.....	39
Graf č. 3 – otázka č. 3.....	40
Graf č. 4 – otázka č. 4.....	41
Graf č. 5 – otázka č. 5.....	42
Graf č. 6 – otázka č. 6.....	43
Graf č. 7 – otázka č. 7.....	44
Graf č. 8 – otázka č. 8.....	45
Graf č. 9 – otázka č. 9.....	47
Graf č. 10 – otázka č. 10	48
Graf č. 11 – otázka č. 11.....	49
Graf č. 12 – otázka č. 12.....	50
Graf č. 13 – otázka č. 13.....	51
Graf č. 14 – otázka č. 14.....	52
Graf č. 15 – otázka č. 15.....	53
Graf č. 16 – otázka č. 16.....	54
Graf č. 17 – otázka č. 17.....	55
Graf č. 18 – otázka č. 18.....	56

Jak trávíš svůj volný čas?

1. Jsi: **CHLAPEC/ DÍVKA** Kde bydlíš: **MĚSTO /VESNICE** Věk:
Třída:

2. Co děláš ve volném čase nejraději?	Televize
	Počítač
	Zájmové kroužky (zpěv, hudební nástroj, keramika...)
	Četba – knihy, časopisy
	Sport
	Kultura – divadlo, kino, muzeum
	Učím se do školy
	Jsem doma
	Chození ven
	Nic
Něco jiného, co:	

3. Jak často se díváš na televizi?	a) Každý den
	b) 3-4 x do týdne
	c) 1-2 x do týdne
	d) O víkendu
	e) Nikdy

4. Jak často děláš něco na počítači/notebooku/tabletu?	a) Každý den
	b) 3-4 x do týdne
	c) 1-2 x do týdne
	d) O víkendu
	e) Nikdy

5. S kým nejčastěji trávíš volný čas?	a) Sám / Sama
	b) S rodiči
	c) Se sourozenci
	d) S kamarády
	e) S domácím mazlíčkem
	f) Někdo jiný:

6. Kde jsi po škole nejčastěji?	a) Venku
	b) Doma
	c) V kroužku
	d) S rodiči
	e) Jinde:

7. Navštěvuješ nějaký zájmový kroužek?	a) ano
	b) ne

8. Jaký kroužek navštěvuješ? <i>Pozn.: Můžeš napsat i více.</i>	

9. Proč jsi se do kroužku přihlásil/a? <i>Pozn.: Můžeš zaškrtnout i více odpovědí.</i>	a) Chtěl/a jsem to sám/sama
	b) Chtěli to rodiče
	c) Kvůli kamarádce/kamarádovi
	d) Jiný důvod (př. ovlivnila mě škola, televize...):

10. Pokud do žádného kroužku nechodíš, vyber z možností, proč ne.	a)	Nechci nikam chodit
	b)	Nechtějí to rodiče
	c)	Ze zdravotních důvodů
	d)	Jiný důvod (napiš jaký):

11. Jak často do kroužků chodíš? Pozn.: Napiš číslovkou kolikrát týdně

12. Tráví s tebou volný čas rodiče?	a)	Ano, pravidelně
	b)	Ano, občas
	c)	Ne, nemají čas
	d)	Ne, nezajímají se o to

13. Co ti po škole zabere nejvíce času?	a)	Učení do školy
	b)	Kroužky
	c)	Pobyť venku, s kamarády
	d)	Jiná možnost (napiš):

14. Chodíš do nějakého kroužku, který organizuje škola?	a)	ano	15. Jsi spokojená/ý s tím, jak trávíš svůj volný čas?	a)	ano
	b)	ne		b)	ne

16. Můžeš využít svůj volný čas tak, jak si sám/sama přeješ?	a)	ano
	b)	ne

17. Nudíš se ve svém volném čase?	a)	Denně
	b)	Několikrát týdně
	c)	Párkrát měsíčně nebo méně
	d)	Nikdy

18. Myslíš si, že ty a tvoji přátelé trávíte více času u televize a počítače než venku?	a)	ano
	b)	ne
	c)	nevím

DĚKUJI TI ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍČKU!